

Motion till riksdagen 2023/24:2343

av **Nooshi Dadgostar m.fl. (V)**

En svensk utvecklingspolitik för rättvisa, jämslällldhet och hållbar utveckling

1 Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	1
2 Förslag till riksdagsbeslut	3
3 Inledning	6
3.1 En orättvis värld	7
3.2 En kombination av katastrofer	8
3.3 Sveriges roll i världen	8
4 Utvecklings- och biståndspolitik	9
4.1 Enprocentsmålet	9
4.2 Ägandeskap och rättighetsperspektiv	10
4.3 Ett omfattande stöd till Ukraina utan att glömma resten av världen	10
5 Sveriges politik för global utveckling och Agenda 2030	11
5.1 Politiskt sammansatt kommitté för uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder	12
6 En utvecklings- och biståndspolitik för rättvisa, jämslällldhet och hållbar utveckling.12	
6.1 Demokrati och mänskliga rättigheter	13
6.2 En feministisk utrikes- och utvecklingspolitik	15
6.2.1 Ökad mätbarhet i biståndet	16
6.2.2 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)	16
6.2.3 Kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser	17
6.3 Migration och en mänsklig flyktingpolitik	18
6.3.1 Migrationspolitiska villkor i strid med ett effektivt bistånd	19
6.4 Barns rättigheter	20
6.5 Rätten till utbildning	21

6.6 Hbtqi-frågor i utvecklingspolitiken	21
6.6.1 Hbtqi-organisationers begränsade utrymme	22
6.7 Funktionsnedsättningsperspektiv i utvecklingspolitiken.....	23
6.8 Stöd till civilsamhället	23
6.9 Fackliga rättigheter i utvecklingspolitiken	24
6.10 Klimaträttvisa	24
6.10.1 Hållbart jordbruk.....	26
6.11 Vapenexport.....	27
6.12 Skatteflykt och skatteundandragande	28
6.13 Vatten, sanitet och hygien.....	28
6.14 EU:s utvecklingspolitik	30
6.15 Handel och företags ansvar.....	31
6.16 Skuldavskrivningar	33
6.17 IMF och Världsbanken	34
7 Biståndets utformning	36
7.1 Värna biståndet	36
7.2 Öka biståndets förutsägbarhet.....	38
7.3 Civilsamhällets och folkrörelsernas roll i utvecklingspolitiken	39
7.3.1 Informationsstödet	39
7.3.2 Forskningssamarbeten.....	40
7.4 Privatsektorbistånd	40
7.5 Stöd till partianknutna organisationer (PAO).....	41
7.6 Transparens.....	41
7.7 Det multilaterala biståndet.....	42

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska avsätta minst en procent av BNI för internationellt utvecklingssamarbete och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för att allt utvecklingsbistånd ska följa biståndseffektivitetsagendan, utgå från respektive mottagarlands egna behov, respektera dess suveränitet och inte förknippas med ekonomiska villkor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en strategi för att stödet till Ukraina ska ske i form av additionella medel, utöver biståndsbudgeten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige måste koppla allt bistånds- och utvecklingsarbete till uppfyllandet av Agenda 2030 och Sveriges politik för global utveckling och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en politiskt sammansatt kommitté med uppdrag att t.o.m. 2030 kontinuerligt ta fram underlag till regeringen i form av uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder för att genomförandet av Agenda 2030 ska drivas framåt och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör integrera analys av civilsamhällets villkor och förslag för att främja civilsamhällets demokratiska utrymme i samtliga strategier som rör utvecklingssamarbetet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utarbeta en strategi för att öka samverkan med andra stater i syfte att värna det demokratiska utrymmet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för effektiv finansiering i samklang med biståndseffektivitetsagendan till civilsamhället i multilaterala organisationer och i den internationella givarsamordningen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska driva en feministisk utrikespolitik och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges utvecklingspolitik ska genomsyras av ett uttalat jämställdhetsperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ha som mål att minst 50 procent av biståndet ska gå till flickor och kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU, relevanta FN-organ, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna förstärker sitt jämställdhetsarbete med målet att minst 50 procent av allt utvecklingssamarbete ska gå till flickor och kvinnor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör öka andelen bistånd som avsätts för arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och

- rättigheter (SRHR) till minst 10 procent av den totala biståndsbudgeten samt verka inom EU och FN för att övriga biståndsgivare följer Sveriges exempel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör öka stödet till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i det humanitära biståndet och tillkännager detta för regeringen.
 15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom FN bör verka för att kvinnors deltagande i fredsprocesser ska öka och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom FN bör verka för att resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet får genomslag i samtliga resolutioner som säkerhetsrådet behandlar och tillkännager detta för regeringen.
 17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i regleringsbrevet för Folke Bernadotteakademien för 2024 bör uppdraga åt myndigheten att återuppta verksamheten med det svenska medlingsnätverket för kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
 18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inte ska ställa migrationspolitiska villkor i samband med utvecklings- och biståndspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
 19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör slå fast att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU aldrig ska medverka till att bistånd används för att stoppa människor på flykt och tillkännager detta för regeringen.
 20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma med förslag på att stärka barnrättsperspektivet i utvecklingspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
 21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN bör verka för att stärka barnrättsperspektivet inom det humanitära biståndet och tillkännager detta för regeringen.
 22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom utvecklingssamarbetet bör verka för inkluderande utbildning av hög kvalitet och trygga skolor för både flickor och pojkar och tillkännager detta för regeringen.
 23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom utrikes- och utvecklingspolitiken bör uppmärksamma situationen för homo- och bisexuella flickor, kvinnor och icke-binära samt trans- och intersexpersoner och tillkännager detta för regeringen.
 24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur stödet till hbtqi-organisationer kan förstärkas och göras mer flexibelt och tillkännager detta för regeringen.
 25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för att värna hbtqi-organisationers handlingsfrihet runt om i världen och tillkännager detta för regeringen.
 26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att målsättningar kring funktionsnedsättning bör skrivas ut så att insatser blir mätbara och tillkännager detta för regeringen.
 27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att Global Deal får ett tydligt stöd och tillräcklig finansiering, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör prioritera bistånd inom jordbruk till småskaliga bönder och agroekologiska metoder och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör utöka stödet till civilsamhällesorganisationer i partnerländer och i Sverige inom bistånd till jordbruk och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör avstå från vapenexport i sitt exportfrämjande arbete och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, inom IMF och Världsbanken bör verka för att privatisering av vattenresurser stoppas och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges arbete med vatten och sanitet behöver fokusera på att långsiktigt stärka och bygga nationella system och institutioner som kan tillhandahålla hållbara vatten- och sanitetstjänster och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige aktivt bör verka för att EU och dess medlemsländer snarast tar fram en tydlig färdplan för hur de ska nå sina biståndsmål, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en ökad samstämmighet och effektivitet i EU:s utvecklingspolitik och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om ökad insyn i den verksamhet som EKN och SEK bedriver och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att de fattigaste länderna får totala och ovillkorade skuldavskrivningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på för en global skuldrevision enligt norsk modell för att undersöka vilka fordringar som är legitima och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som i EU och FN bör agera för att uppmärksamma frågan om den växande skuldbördan och ta fram en strategi för att förebygga kommande skuldkriser och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en fortsatt revidering av röstfördelningen i IMF:s och Världsbankens högsta beslutande organ, guvernörsstyrelsen, för att öka utvecklingsländernas inflytande och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i IMF och Världsbanken bör verka för en reformering av institutionernas makroekonomiska krav för att öka möjligheterna för låntagare att själva utforma sin ekonomiska politik och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att IMF:s och Världsbankens verksamhet anpassas till Agenda 2030, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör införa ett förbud mot att bistånd, exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet kanaliseras via skatteparadis och tillkännager detta för regeringen.

43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att stoppa att biståndspengar ska kunna användas till militär verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för förändringar av DAC:s regelverk så att biståndet värnas och att kostnader för flyktingmottagande, skuldavskrivningar och utländska studenter inte ska kunna räknas som bistånd och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur biståndets bristande förutsägbarhet till följd av växelkursfluktuationer kan motverkas och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur banker kan säkerställa transaktioner genom biståndsaktörer för att utföra biståndsinsatser i s.k. högriskländer och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återställa informationsstödet och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återställa forskningsbiståndet och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att alla aktörer som arbetar med bistånd och utvecklingssamarbete, inklusive de inom den privata sektorn, ska följa Sveriges politik för global utveckling samt den svenska politikens utvecklingsmål inom ramen för Sveriges arbete med Agenda 2030, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att DAC återgår till ett mer restriktivt regelverk vad gäller privatsektorbiståndet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör stärka transparensen inom biståndet inom de områden där det i dag finns brister och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att fler länder ökar sitt kärnstöd till det multilaterala biståndet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

3 Inledning

Vänsterpartiet vill se en rättvis och jämlik värld där alla människor har samma möjligheter och frihet att leva det liv de vill. Vi vill se en värld för nuvarande och kommande generation som inte överskrider planetens gränser. En värld där alla människor kan leva i frihet från fattigdom, frihet från orättvisor, frihet från våld, frihet från rasism, frihet till våra kroppar och till vår kärlek och frihet att se våra barn växa upp i trygghet och få den kunskap och det stöd som de behöver för att bli det bästa de kan. Vi vill att alla människor ska kunna ha ett arbetsliv där vi förverkligar oss själva och där vi får en god lön och pension. Varje människas frihet hänger samman med alla människors frihet, med ett samhälle som tillåter och gör den möjlig. Det är i rättvisa och jämlika samhällen som människors frihet växer sig som starkast.

Vi i Vänsterpartiet är mycket oroad över utvecklingen på utvecklings- och biståndsområdet. Sverige ska vara en röst för solidaritet, demokrati och mänskliga rättigheter världen över. Vi ska ha ett väl fungerande bistånd som utgår från mottagarnas villkor. Regeringen har med stöd av Sverigedemokraterna presenterat en politik som går i motsatt riktning. Den nya inriktningen har mött stark kritik från biståndsorganisationer, vars möjlighet att bedriva biståndsarbete allvarligt har försämrats, liksom möjligheten till informationsarbete, granskning och debatt.

I regeringens budgetproposition för 2022/23 aviserades en reformagenda med fokus på långsiktighet, transparens och effektivitet. Processen för att ta fram agendan har däremot präglats av brist på just transparens och dialog. Beskedet från regeringen är att reformagendan inte kommer att läggas fram till riksdagen varken som en proposition eller en skrivelse. Det är beklagligt och ett mycket kortsiktigt sätt att arbeta på. En så stor omläggning av svenskt bistånd som nu sjsätts måste ske i en så öppen och transparent ordning som möjligt.

Vänsterpartiet har i denna motion inte för avsikt att redogöra för all vår politik för en mer rättvis och jämlik värld, utan presenterar här vår politik inom de områden där vi ser att Sverige har en viktig roll att spela som enskilt land, som medlem i EU eller inom världssamfundet.

3.1 En orättvis värld

Det finns tillräckligt med resurser för att utrota fattigdomen och ge alla människor ett värdigt liv. I stället för en rättvis fördelning hamnar merparten av världens resurser fortfarande i den rika delen av världen och hos den rikaste delen av befolkningen. Vår värld är orättvis därför att det finns de som tjänar på orättvisorna.

Den extrema fattigdomen i världen – antalet människor som lever på mindre än 1,9 USD per dag – minskade kraftigt under de senaste decennierna fram till 2016. Den utvecklingen har svängt. För första gången på årtionden ökar fattigdomen i världen och i dag lever 9,3 procent av hela världens befolkning i fattigdom, enligt Världsbanken.

Vår värld är trots en hel del förbättringar fortfarande präglad av djupa orättvisor. Klyftorna är stora mellan fattiga och rika människor, mellan fattiga och rika länder och mellan kvinnor och män. Den rikaste procenten äger lika mycket som de övriga 99 procenten. År 2020 hade de 22 rikaste männen i världen en större förmögenhet än alla kvinnor i Afrika.

Redan innan coronapandemin upplevde världen klyftor på extrema nivåer som ständigt växte; nu har coronakrisen bidragit till en ökning av den ekonomiska ojämlikheten i nästan alla världens länder – samtidigt. Det har aldrig hänt när statistik har förts. Enligt Oxfams rapport *The Inequality Virus* var förmögenhetstillväxten bland de 10 rikaste miljardärerna sedan pandemin började mer än tillräcklig för att förhindra att någon i världen föll i fattigdom p.g.a. viruset och för att betala för vaccin för hela jordens befolkning.

Fattigdomen, ojämlikheten och ojämställdheten får konsekvenser. Över två miljarder människor saknar i dag tillgång till rent vatten och varje dag dör nästan 800 till följd av komplikationer vid en graviditet eller förlossning. Av dessa dödsfall sker så gott som alla i fattiga länder. Samtidigt ser vi hur demokratin är på tillbakagång runt om i världen. Reaktionära, patriarkala och rasistiska strömningar, ofta med stöd av en ekonomisk elit, skördar framgångar genom att rikta udden mot de redan mest utsatta och förstör miljön

och klimatet. I denna tid behövs en kraftfull politik för jämlikhet, rättvisa och hållbar global utveckling.

3.2 En kombination av katastrofer

Med bara sju år kvar kommer det att bli en utmaning att uppnå målen i Agenda 2030. Mycket i världen går åt rätt håll. Vi lever längre, friskare och rikare liv. Men på avgörande punkter går vi i fel riktning. En rad globala kriser som överlappar varandra: klimatkrisen, coronapandemin, en växande ojämlikhet, höjda livsmedelspriser och ett växande antal krig och konflikter har lett till en kombination av katastrofer som slår hårdast mot de som redan har det svårast.

Knappt hälften av jordens befolkning uppskattas ha något socialt skyddsnät. Globalt saknar en stor del av alla arbetstagare någon form av arbetslöshetsförsäkring. Dessutom arbetar två miljarder människor i den informella sektorn där många står utan tillgång till sjuklön. Det är människor för vilka en ekonomisk kris får mycket kännbara följder. Eftersom kvinnor världen över är hårdare drabbade av fattigdom än män riskerar pandemin även att öka ojämställdheten. Kvinnor får dessutom betala ett högt pris när mäns våld mot kvinnor ökar och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter får stå tillbaka i spåren av pandemin.

Särskilt allvarlig är situationen för de miljontals människor som befinner sig på flykt eller i flyktingläger runt om i världen. I fattiga eller krigsdrabbade länder där bristen på såväl rent vatten som mediciner är alarmerande och där trångboddheten är stor är t.ex. översvämningar och torka förödande.

Världsbanken befarar att fattigdomsbekämpningen i och med coronavirusets spridning inte kommer att kunna ske i tillräckligt snabb takt för att det globala målet om att utrota den extrema fattigdomen till 2030 ska kunna uppnås. Decennier av fattigdomsbekämpning riskerar att gå förlorade. Behoven av samarbete mellan världens länder är mycket påtagliga. Vänsterpartiet beklagar att regeringen i ett sådant läge väljer att minska kärnstödet till de multilaterala organisationerna.

3.3 Sveriges roll i världen

Regeringen och Sverigedemokraternas politik innebär ett paradigmskifte i en lång tradition av svensk biståndspolitik. Det etablerade enprocentsmålet överges och ersätts med ett mål satt i kronor och ören. Samtidigt slår Tidöavtalet fast att biståndet ska användas som ett verktyg för att uppnå migrationspolitiska villkor. Det är ett avsteg från själva grundprincipen om bistånd och strider mot principerna om effektivt bistånd. Att sänka biståndet i en tid när globala kriser överlappar varandra och behoven är som allra störst är ett slag mot de människor som har det allra svårast i världen.

Sveriges roll i världen har förändrats. Regeringen har gett vika för Turkiets påtryckningar och sätter ett svenskt medlemskap i Nato före demokrati och rättsstatens principer. Man konstaterar att Sverige inte längre ska driva en feministisk utrikespolitik, minskar antalet kvotflyktingar drastiskt och begränsar kärnstödet till multilaterala organisationer såsom viktiga FN-organ. Samtidigt för regeringen en politik som resulterar i att Sverige inte kommer att nå klimatmålen, någonting regeringen tycks ta lätt på. När rika länder som Sverige åsidosätter klimatet spelar det stor roll för hur andra länder agerar. Det är

tydligt att regeringen inte har några ambitioner om att Sverige ska fortsätta att ta ansvar för den globala utvecklingen.

4 Utvecklings- och biståndspolitik

Utveckling och fattigdomsbekämpning kräver en rad åtgärder på en mängd områden: en klimatpolitik där de rika länderna och de multinationella företagen tar sitt ansvar, ett arbete för jämställdhet där kvinnor i fattiga länder sätter dagordningen, tydligare globala regler för utländska investeringar och rättvisa handelsregler, ett stopp för skatteflykt och skatteundandragande, ett skarpare regelverk för vapenhandel, skuldavskrivningar samt en effektiv biståndspolitik som följer och slår vakt om biståndets principer. I grunden anser vi att det krävs en ny ekonomisk världsordning med en tydlig omfördelning av makt och resurser från rika länder och rika människor till fattiga länder och fattiga människor, och från män till kvinnor.

Biståndspolitiken är en del av utvecklingspolitiken, en viktig komponent för att nå utvecklingsmålen och utrota fattigdomen, men långt ifrån den enda vägen. Det samlade globala biståndet uppgår till omkring 180 miljarder USD per år. För varje biståndskrona som går från den rika delen av världen till den fattiga går över 10 kronor i motsatt riktning i form av skatte- och kapitalflykt. Att vända denna utveckling är en central del i arbetet med att skapa en mer jämlik värld. Utifrån det samlade biståndets relativt sett små summor är det extra viktigt att värna biståndet. Det är också centralt att den samstämmighetspolitik som slagits fast både inom den svenska utvecklingspolitiken och inom EU och FN får ett mer kraftfullt genomslag. Det är endast så vi kan nå en mer rättvis värld.

När det gäller biståndet ledde finanskrisen 2008 till att världens givarländer i allt mindre utsträckning lever upp till sina biståndsåtaganden. Detta samtidigt som krisen slog som hårdast mot många fattiga länder som fått det ännu svårare att på egen hand ta sig ur fattigdom. Den trenden har kommit igen under coronapandemin; allt fler länder minskar sitt bistånd på samma gång som förtrycket slår hårdast mot de mest utsatta. I dag är vi långt ifrån FN:s mål från 1970 om att givarländerna ska avsätta 0,7 procent av sin BNI till bistånd. Även om det globala biståndet ökar räknat i USD så har det legat stilla på 0,3 procent av givarländernas BNI sedan 2005. Samtidigt ser vi hur utrikespolitiken och biståndspolitiken påverkas av nationalistiska strömningar och inrikespolitiska ambitioner. Sverige är inget undantag.

4.1 Enprocentsmålet

Regeringen har med stöd av Sverigedemokraterna beslutat att frånga enprocentsmålet och sänka biståndet. I ett första steg fryser man biståndet strax under den tidigare nivån, men prognosen visar att det snabbt kommer att bli en betydande sänkning i förhållande till BNI. Det sker i en tid när behoven är större än någonsin. Samtidigt växer gapet mellan behoven och de stöd som ges globalt. Att Sveriges regering med stöd av Sverigedemokraterna kastar det etablerade enprocentsmålet överbord är ett svek mot de miljontals människor i världen som är i behov av internationellt bistånd. Regeringen säger sig värna långsiktigheten i biståndet. Det är svårt att se hur det ska kunna tillgodoses med ett minskat bistånd.

I sammanhanget bör också vikten av att stödja internationella organ som syftar till att upprätthålla den regelbaserade världsordningen understrykas. Att regeringen minskat engagemanget i multilaterala organisationer som FN genom t.ex. minskat bistånd, försvagar viktiga institutioner för fred och säkerhet och ger ökat spelrum för Kina och Ryssland i framförallt Afrika. Det är av största vikt att FN får goda förutsättningar att arbeta långsiktigt för minskade spänningar i världen.

Vänsterpartiet har länge varit pådrivande för att Sverige ska uppnå målet att en procent av BNI ska avsättas för internationellt utvecklingssamarbete. Vi har också drivit att enprocentmålet bör göras om till ett enprocentsgolv som utvecklingssamarbetet inte får understiga. Det är centralt att enprocentmålet nu återställs så snart det är möjligt.

Sverige ska avsätta minst en procent av BNI för internationellt utvecklingssamarbete. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.2 Ägandeskap och rättighetsperspektiv

Varje land har sin egen historia och sin egen unika situation och det finns således aldrig en enda väg till utveckling. Av den s.k. biståndseffektivitetsagendan, som antogs i Paris 2005 och sedan har uppdaterats i Accra, Busan och Mexiko City, framgår att mottagarländernas inflytande över utvecklingssamarbetet måste öka.

Regeringens reformagenda för biståndet kommer att ersätta det gällande policyramverket – ett ramverk som inkluderar flera centrala perspektiv, bl.a. rättighetsperspektivet och jämställdhetsperspektivet. Vänsterpartiet känner en stor oro för att de perspektiven ska gå förlorade. Regeringen har hittills varit mycket tydlig med att svenska intressen ska ligga till grund för den nya biståndspolitik. Det går helt emot principerna om hur bistånd ska bedrivas: från mottagarens egna prioriteringar och behov.

Ägarskap är centralt för att biståndspolitik ska genomsyras av ett rättighetsperspektiv och utgå från fattigas perspektiv på utveckling samt sträva mot målet att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. En effektiv biståndspolitik kräver att mottagaren äger sin egen utveckling. Det är de människor som känner fattigdomen och orättvisorna i sin vardag som behöver sätta dagordningen för biståndet. Därför måste besluten om landets utveckling tas av invånarna själva – detta är grunden för demokrati. Vänsterpartiet menar att det är centralt att befolkningen i de fattiga länderna tillåts att formulera sina egna mål och visioner och styra sin egen utveckling. Vår uppfattning har stöd i biståndseffektivitetsagendan samt de övriga internationella och svenska riktlinjer som styr biståndet. Ett fokus på svenska intressen sätter hela biståndspolitik i gungning och leder till minskad effektivitet.

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att allt utvecklingsbistånd ska följa biståndseffektivitetsagendan, utgå från respektive mottagarlands egna behov, respektera dess suveränitet och inte förknippas med ekonomiska villkor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.3 Ett omfattande stöd till Ukraina utan att glömma resten av världen

Regeringen är tydlig med att man i högre grad vill koncentrera biståndet till EU:s närområde och Europa. Situationen i Ukraina är akut. Rysslands folkrättsvidriga

anfallskrig har orsakat en omfattande förödelse och splittrat familjer, och tiotusentals civila har dödat eller skadats. Ukrainas premiärminister Denys Sjmyhal bedömer att prislappen för att återuppbygga landet efter kriget ligger på 750 miljarder dollar. Det ska jämföras med att världens samlade bistånd 2021 låg på omkring 180 miljarder dollar, enligt OECD.

Att Ukraina behöver internationellt stöd är självklart. Sverige har alla möjligheter att spela en viktig roll både när det gäller humanitärt stöd och för återuppbyggnaden. Samtidigt pågår en rad andra kriser, krig och konflikter runt om i världen. Konflikten i Jemen, hungerkrisen i Somalia och fattigdomen i Myanmar är bara några exempel. Därför måste stödet till Ukraina ske i form av additionella medel, det vill säga utöver den befintliga biståndsbudgeten. Regeringens sänkning av biståndet slår hårt mot världens allra mest utsatta.

Regeringen bör återkomma med en strategi för att stödet till Ukraina ska ske i form av additionella medel, utöver biståndsbudgeten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Sveriges politik för global utveckling och Agenda 2030

Grunden för svensk utvecklingspolitik är Sveriges politik för global utveckling (PGU). Det har gått 21 år sedan en enig riksdag antog propositionen Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling, och därigenom slog fast att utvecklingspolitiken skulle genomsyras av ett rättighetsperspektiv och utgå från de fattigas perspektiv på utveckling. Samtidigt slog riksdagen fast att svensk politik måste vara samstämmig, dvs. alla politikområden måste bidra till att uppfylla utvecklingspolitikens mål om en rättvis och hållbar global utveckling. Vänsterpartiet välkomnade PGU. För oss är det centralt att svensk utvecklingspolitik utgår från PGU, att internationell utvecklingspolitik handlar om mer än bara bistånd och att det krävs samstämmighet mellan alla politikområden för att nå utvecklingspolitikens mål.

PGU var visionär och nydanande när den kom. Flera länder och organisationer har de senaste åren utvecklat egna policyer och riktlinjer för samstämmighet. När världens stater 2015 enades kring nya hållbarhetsmål i Agenda 2030 var samstämmigheten en bärande princip. För att förstå hur utveckling skapas, eller motverkas, måste man analysera all politik som påverkar utveckling. Det är välkommet att de regeringar som suttit vid makten sedan PGU först antogs har uppdaterat och utvärderat politiken med jämna mellanrum och att man kopplat samman PGU med Agenda 2030.

Drygt två decennier sedan PGU antogs väljer regeringen att tillsammans med Sverigedemokraterna överge viktiga grundprinciper för utvecklingspolitiken. I stället för att utgå från de människor som lever i fattigdom eller förtryck väljer man en politik som ska gynna svenska intressen och svenskt näringsliv. Regeringen hänvisar ofta till behovet av en större effektivitet i biståndet. Trots detta frångår man internationella överenskommelser om vad som är effektivt bistånd.

Några av de främsta framgångarna med Agenda 2030 är att målen är universella och omfattar alla jordens stater och invånare samt det tydligare jämlikhetsperspektivet. Även barnrättsperspektivet och jämställdhetsperspektivet är framträdande, samtidigt som vi hade önskat starkare skrivningar och högre ambitioner när det gäller det senare,

inte minst avseende SRHR. Dessvärre visar regeringen ett tydligt ointresse för att uppnå de globala målen. I den utrikespolitiska deklARATIONEN konstaterade utrikesministern att Sverige ska driva en ambitiös frihandelsagenda, men Agenda 2030 saknas helt. Vänsterpartiet menar att utvecklingsmålen i Agenda 2030 ska styra och få företräde framför andra politiska ambitioner.

Sverige måste koppla allt bistånds- och utvecklingsarbete till uppfyllandet av Agenda 2030 och Sveriges politik för global utveckling. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I vår motion 2020/21:249 med anledning av proposition 2019/20:188 Sveriges genomförande av Agenda 2030 och i vår motion 2021/22:4768 med anledning av skrivelse 2021/22:247 Sveriges genomförande av Agenda 2030, utvecklas Vänsterpartiets syn på genomförandet av Agenda 2030 både nationellt och i den internationella utvecklingspolitiken.

5.1 Politiskt sammansatt kommitté för uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder

Agenda 2030-delegationen överlämnade sitt slutbetänkande till regeringen i mars 2029. Där föreslog man bl.a. en kommitté med uppdrag att t.o.m. 2030 kontinuerligt ta fram underlag till regeringen i form av uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder för att genomförandet av Agenda 2030 ska drivas framåt.

För att Sverige ska nå upp till målsättningarna i Agenda 2030 krävs att regeringen kontinuerligt analyserar arbetet och, om så är nödvändigt, beslutar om nya åtgärder. Delegationen skriver att ”uppföljning och utvärdering är avgörande för att synliggöra hur genomförandet utvecklas i förhållande till målet, identifiera målkonflikter och synergier och se svagheter och möjligheter i arbetet.”

För att ett sådant arbete ska bli så bra som möjligt är det nödvändigt att samhällets olika aktörer, såsom civilsamhället, involveras i arbetet. I dag saknas en befintlig statlig aktör med ett uppdrag som svarar mot det helhetsperspektiv som krävs för att ta fram ett sådant underlag som skulle kunna ligga till grund för en sådan uppföljning, varför en politiskt sammansatt kommitté vore önskvärd. Andra kommittéer som arbetar på liknande vis är exempelvis Miljömålsberedningen och Klimatberedningen.

Regeringen bör tillsätta en politiskt sammansatt kommitté med uppdrag att t.o.m. 2030 kontinuerligt ta fram underlag till regeringen i form av uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder för att genomförandet av Agenda 2030 ska drivas framåt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 En utvecklings- och biståndspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling

Samstämmigheten inom utvecklingspolitiken är central för att nå framgång. Att få alla politikområden att sträva åt samma håll är givetvis en stor utmaning, så även att formulera en utvecklingspolitik som lyckas att täcka in alla relevanta områden. Sverige har tidigare av OECD:s biståndskommitté Dac beskrivits som en erfaren, ambitiös och inflytelserik aktör för global hållbar utveckling. Med regeringens omläggning av

utvecklings- och biståndspolitiken riskerar viktiga framgångar att gå om intet. I maj 2023 publicerade Dac en utvärdering som till viss del berör den svenska regeringens inriktning på biståndspolitiken (OECD, Sweden's Mid-term Review, 16-17 March 2023, Stockholm). Där återfinns både kritik och en tydlig oro för vad den nya hållningen kommer att betyda.

6.1 Demokrati och mänskliga rättigheter

För Vänsterpartiet är demokrati och mänskliga rättigheter inte förhandlingsbara. Vi försvarar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna där mötesfrihet, organisationsfrihet, strejkrätt, yttrandefrihet, religions- och övertygelsefrihet samt allmänna, fria och hemliga val framhålls som nödvändiga beståndsdelar i ett demokratiskt samhälle. Lika stor vikt läggs vid sociala framsteg och förbättrade levnadsvillkor. Det innebär att rätten till arbete, utbildning, bostad, vård, omsorg och kultur är nödvändig för ett människovärdigt liv och ett demokratiskt samhälle. När alla människor på allvar har möjlighet att bestämma över sina egna liv kan verklig demokrati uppnås.

Tyvärr märks en oroväckande utveckling i Europa såväl som globalt. Högerpopulistiska krafter sätter mänskliga rättigheter på undantag för att vinna politiska poänger. Flyktingar, hbtqi-personer och kvinnors rättigheter blir måltavlor för reaktionära krafter.

Amnesty International konstaterar i sin årsrapport för 2022/23 att ojämlikheten ökar och det är de mest marginaliserade som får ta den största smällen. Vi kan se fler och dödligare konflikter i världen. Organisationen skriver att ”det internationella sambandet har misslyckats att samverka för att konsekvent tillämpa mänskliga rättigheter och universella värderingar.” Rysslands folkrättsvidriga krig mot Ukraina har mött starka protester och fått stater att agera. Samtidigt synliggörs dubbelmoralen med det internationella samfundets svaga reaktioner på massiva kränkningar i t.ex. Myanmar, Etiopien eller Palestina.

I flera länder runt om i världen är situationen fortsatt svår när det gäller mötesfrihet och föreningsfrihet. I Turkiet ökar gripandet av hbtqi-personer i samband med Pride och kvinnorrättskampar som organiserar sig och demonstrerar för kvinnors rättigheter möts av trakasserier och gripanden. Kinas behandling av individer och organisationer som uppfattas som regimkritiska är hårdare än tidigare. I Ryssland arresteras fredliga demonstranter och journalister och kritik mot Rysslands orättfärdiga krig mot Ukraina har förbjudits. I Afghanistan utsätts journalister för tortyr efter att ha rapporterat kritiskt om talibanernas övertagande. Amnesty konstaterar att 35 stater har använt sig av dödliga vapen i mötet med demonstranter det senaste året.

Amnesty har tidigare varnat för hur staters fokusering på terrorbekämpning och säkerhet omdefinierar relationen mellan individers fri- och rättigheter och staters makt. Det har skett ett skifte från ett synsätt där det är regeringars skyldighet att garantera medborgarnas säkerhet så att de kan åtnjuta sina rättigheter, till ett synsätt där regeringar måste inskränka människors rättigheter för att kunna garantera deras säkerhet. Organisationen exemplifierar med EU:s agenda för terrorbekämpning, lanserad i december 2020, som utlovade att utnyttja teknologi för att skydda människor från våldsamma attacker. Men agendan har i stället kraftigt utökat övervakningskapaciteten och användningen av prediktiv teknologi på bekostnad av yttrandefrihet och rätten till integritet, rättvis rättegång och icke-diskriminering. Regeringar i Frankrike, Italien, Malta och på annat håll

har fortsatt att hindra och kriminalisera civilsamhällesorganisationer vars arbete involverar att rädda eller tillhandahålla humanitärt bistånd till migranter och asylsökande, i terrorbekämpningens namn.

Också den demokratiska utvecklingen i världen går bakåt. En övervägande majoritet av alla människor, 70 procent, lever numera i diktaturer. Enligt årets demokrati rapport 2023 från Varieties of Democracy-institutet, V-Dem, vid Göteborgs universitet är den demokratiska nivån för den genomsnittliga världsmedborgaren tillbaka på 1989 års nivåer. FN konstaterar en global tillbakagång vad gäller jämställdhet mellan kvinnor och män. Det handlar bl.a. om att grundläggande rättigheter som sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), utbildning och organisationsfrihet sätts på undantag.

Utvecklingen följer vanligtvis ett liknande mönster. Styrande regeringar attackerar först media, facklig organisering och civilsamhället och polariserar samhällen genom att inte respektera motståndare och sprida falsk information, för att sedan undergräva formella institutioner och val. Det är en av anledningarna till att det lokala ägarskapet är en viktig princip inom biståndet. När givarländer låter sina egna intressen styra civilsamhällets insatser bryter de inte bara mot principen om hur biståndet ska utformas, utan de ger också stöd för auktoritära regimers påståenden om att civilsamhället är styrt utifrån – en argumentation som ofta används av auktoritära regimer för att misstänkliggöra organisationer och ibland även kriminalisera dem genom att kategorisera dem som utländska agenter eller spioner.

Att Sverige i och med omläggningen av utvecklings- och biståndspolitikerna sätter fokus på svenska intressen undergräver förtroendet för biståndet såväl som för civilsamhället i sådana länder. Att motverka det krympande utrymmet för civilsamhället ska vara en central del i Sveriges utvecklingssamarbeten.

Regeringen bör integrera analys av civilsamhällets villkor och förslag för att främja civilsamhällets demokratiska utrymme i samtliga strategier som rör utvecklingssamarbetet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sida har tidigare konstaterat att Sveriges ansträngningar för att värna det demokratiska utrymmet skulle kunna stärkas genom ett ökat internationellt samarbete med andra givare. Genom att öka samarbetet och utveckla en gemensam kommunikation med andra givare och utvecklingsaktörer blir påverkansarbetet i frågor som rör det krympande utrymmet mer effektivt. Vänsterpartiet instämmer i att en tydligare samordning med andra likasinnade stater är en bra väg framåt för att värna det demokratiska utrymmet. Det är en strategi som varit framgångsrik inom andra områden, exempelvis sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).

Regeringen bör utarbeta en strategi för att öka samverkan med andra stater i syfte att värna det demokratiska utrymmet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av de ökande hoten mot människorätts- och miljöförsvare är det mycket viktigt att Sverige påverkar andra givare och multilaterala organisationer att ge tydligt och långsiktigt stöd till civilsamhällets utsatta aktörer. Stödet ska utgå från organisationernas egna analyser, behov och agendor.

Regeringen bör verka för effektiv finansiering i samklang med biståndseffektivitetsagendan till civilsamhället i multilaterala organisationer och i den internationella givar-samordningen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I en oroande tid måste Sverige vara en konsekvent och tydlig försvarare av mänskliga rättigheter och demokrati. Dessa perspektiv måste alltid genomsyra vår

utvecklingspolitik. Vänsterpartiets politik för att möta denna utveckling utvecklas i vår motion Demokratins krympande utrymme (2018/19:723).

6.2 En feministisk utrikes- och utvecklingspolitik

Vänsterpartiet beklagar starkt att regeringen har övergett den feministiska utrikespolitiken. Sverige har varit ett föregångsland som andra länder tagit efter. Att plötsligt ändra riktning är ett slag mot flickor och kvinnor världen runt.

Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) har undersökt effekterna av Sveriges feministiska utrikespolitik. I rapporten *More Than a Label, Less Than a Revolution: Sweden's Feminist Foreign Policy från 2023* konstateras att den feministiska utrikespolitiken ledde till att jämställdhetsarbetet intensifierades och att ambitionsnivån höjdes samt att den stärkte Sveriges internationella ledarskap i jämställdhetsfrågor. Det arbetet kastar regeringen nu tillsammans med Sverigedemokraterna överbord.

Kränkningar av kvinnors rättigheter är det vanligaste och mest omfattande brottet mot de mänskliga rättigheterna. Världen över begränsas kvinnors liv av diskriminerande lagstiftningar och samhällsnormer. Könsdiskriminering är en stor orsak till fattigdom, och kvinnor som oftast har det verkliga försörjningsansvaret för familjen saknar ofta de mest basala rättigheterna.

Därtill kommer den politiska utvecklingen i stora delar av världen där nationalistiska och fascistiska strömningar går på offensiven. Det är en rörelse som inte sällan bygger sin politiska agenda på repression mot och kontroll av kvinnor och flickor.

Kvinnors rättigheter är en nyckel till utveckling. Att öka kvinnors möjligheter till utbildning och försörjning bidrar till att förbättra den enskilda kvinnans ställning och främja jämställdhet i stort och bidrar dessutom till hela samhällets utveckling. Samtidigt är det viktigt att understryka att kvinnor världen över i högsta grad själva är aktörer. Det är därför avgörande att det är kvinnor i fattiga länder som sätter dagordningen för arbetet med jämställdhet i utvecklingspolitiken och att Sverige verkar för att kvinnor finns representerade och inkluderas i alla former av beslutsprocesser. Jämställdhet är inte bara en mänsklig rättighet, utan en förutsättning för hållbar utveckling.

Kvinnors deltagande ska inte vara villkorat eller tillfälligt. För att bygga verklig och hållbar jämställdhet krävs att kvinnor aktivt kan delta på alla samhällsnivåer. Genusperspektivet ska genomsyra alla områden, oavsett om det handlar om infrastruktur-satsningar, handelsavtal eller vapenexport. Arbetet ska vara målstyrt och möjligt att utvärdera och följa upp. Jämställdhet ska inte vara en separat och avgränsad strategi i utvecklingssamarbetet. Vänsterpartiet vill se integrerade jämställdhetsstrategier som genomsyrar hela utvecklingspolitiken.

Både fattigdom och inskränkningar av de mänskliga rättigheterna tar sig olika uttryck för flickor och kvinnor respektive pojkar och män. För att nå framgång på dessa områden behöver ett tydligt könsperspektiv inkluderas så att flickors/kvinnors och pojkars/mäns skilda villkor synliggörs och politiken utformas så att den undanröjer förtryck och diskriminering p.g.a. kön.

Sverige ska driva en feministisk utrikespolitik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sveriges utvecklingspolitik ska genomsyras av ett uttalat jämställdhetsperspektiv. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2.1 Ökad mätbarhet i biståndet

I dag saknas det tydliga siffror på hur stor andel av det svenska biståndet som går till flickor och kvinnor respektive pojkar och män. Bara en bråkdel av de bistånd som betalades ut i tematiska strategier går riktat till global jämställdhet samt kvinnors och flickors rättigheter. Hur mycket av resten av biståndsbudgeten som går till flickor och kvinnor vet vi inte.

Vänsterpartiet menar att Sverige, i en värld där kvinnor systematiskt diskrimineras och åsidosätts, bör ha som målsättning att avsätta hälften av biståndet eller mer till flickor och kvinnor.

Sverige bör ha som mål att minst 50 procent av biståndet ska gå till flickor och kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det är på samma sätt viktigt att det skapas tydliga sätt att följa hur stor andel av biståndet som går till flickor och kvinnor respektive pojkar och män i internationella organisationer.

Sverige bör verka för att EU, relevanta FN-organ, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna förstärker sitt jämställdhetsarbete med målet att minst 50 procent av allt utvecklingssamarbete ska gå till flickor och kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Läs mer i vår motion En feministisk utrikes- och säkerhetspolitik (2021/22:449).

6.2.2 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)

Att få bestämma över sin egen kropp och uttrycka sin egen sexualitet är en grundläggande mänsklig rättighet. Men det är en rättighet som kränks och inskränks i många länder som Sverige bedriver utvecklingssamarbete med.

I Agenda 2030 har världens länder slagit fast att alla människor i världen ska ha tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter till 2030. För att det ska bli möjligt krävs dock ett brett arbete som inkluderar fattigdomsbekämpning och ökad jämlikhet. Det kräver också att frågan om SRHR kommer högre upp på dagordningen.

Bristande tillgång till preventivmedel och sexualupplysning, bristande mödravård och starka begränsningar i aborträtten är centrala hinder för utveckling och fattigdomsbekämpning. Det finns ett stort behov av givarländer som är beredda att stötta organisationer som arbetar för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i fattiga länder. Alltför många givare saknar viljan eller modet att engagera sig i dessa kontroversiella frågor.

Coronapandemin har slagit hårt globalt, inte minst vad gäller SRHR. När pengar, personal och medicinsk utrustning har gått till att bekämpa coronaviruset så har andra delar av vården tvingats att stå tillbaka. Det har inte minst handlat om just mödravård och tillgång till preventivmedel och abortmediciner och liknande. Den begränsade rörelsefriheten i kombination med stigma och tabu har hindrat flickor och kvinnor från att utöva sina mänskliga rättigheter.

Samtidigt ser vi hur de krafter som motarbetar aborträtten är aktiva i många fattiga länder och flyttar fram sina positioner. Donald Trumps beslut att återinföra den s.k. Mexico City Policy (eller munkavleregeln) som hindrade USA från att finansiera organisationer som arbetar för aborträtten, utgör fortfarande ett mycket stort hot mot kvinnors rättigheter och var ett tydligt bakslag för den globala utvecklingspolitiken. Den amerikanska organisationen MSI Reproductive Choices har beräknat konsekvenserna av Mexico City Policy. De menar att ytterligare 2 miljoner osäkra aborter har skett och att

22 000 fler kvinnor och flickor har dött till följd av komplikationer vid graviditet eller förlossning mellan 2017 och 2020. Även om Joe Biden upphävde munkavelregeln i januari 2021 menar MSI Reproductive Choices att effekterna kommer att fortsätta en lång tid framöver, främst för kvinnor på landsbygden i låginkomstländer utan tillgång till reproduktiv hälso- och sjukvård.

Vänsterpartiet har hela tiden drivit på för att regeringen ska avsätta ännu mer resurser till SRHR och anser fortsatt att de svenska åtagandena har varit för små. Även globalt är finansieringsunderskottet fortfarande omfattande.

RFSU har i flera rapporter granskat hur stor andel av det svenska biståndet som går till SRHR. Våren 2018 presenterade de en granskning som omfattar perioden 2010-2017. Under de åren ökade biståndet till SRHR i reala termer, men som andel av det totala biståndet har det legat på ungefär samma nivå. För 2016 och 2017 har det handlat om ca 2,7 miljarder kronor årligen och runt 6-7 procent av det totala biståndet. Samtidigt rapporterar Sida att knappt 1,5 miljarder kronor gick till SRHR under 2019, 5,8 procent av Sidas totala stöd.

SRHR måste prioriteras i svenskt utvecklingssamarbete. Av denna anledning har Vänsterpartiet under flera år drivit att minst 10 procent av biståndsbudgeten ska öronmärkas för SRHR – ett mål som även International Parliamentarians' Conference on the Implementation of the ICPD Programme of Action (IPCI) ställde sig bakom i sin slutdeklaration Stockholm Statement of Commitment.

Regeringen bör öka andelen bistånd som avsätts för arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) till minst 10 procent av den totala biståndsbudgeten samt verka inom EU och FN för att övriga biståndsgivare följer Sveriges exempel. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ett område med växande utmaningar är arbetet med SRHR-frågor i humanitära kriser. Vi ser i dag ett tydligt samband mellan väpnade konflikter och ökad mördardödlighet, barnäktenskap och sexualiserat våld. I dag pågår flera utdragna konflikter runt om i världen och fler människor än någonsin tidigare befinner sig i dag på flykt. Vi ser också att människor lever på flykt under allt längre tid.

Behoven är enorma i konfliktområden och i flyktingläger. Det handlar om att motarbeta barnäktenskap och sexualiserat våld och säkra tillgången till preventivmedel, säkra aborter och mödravård. Flera organisationer, exempelvis UNFPA och International Planned Parenthood Federation (IPPF), har börjat ställa om sin verksamhet för att förstärka sitt arbete med SRHR i humanitära kriser.

Regeringen bör öka stödet till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i det humanitära biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2.3 Kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser

Utrikes- och säkerhetspolitik har traditionellt ansetts vara ett manligt område. Således även processer som syftar till att leda till fred och återuppbyggnad. FN:s utvecklingsfond för kvinnor (Unifem) beräknar att mellan 1992 och 2019 utgjorde kvinnor inom fredsprocesser globalt 13 procent av förhandlarna, 6 procent av medlarna och 6 procent av undertecknarna. Omkring 70 procent av fredsprocesserna under samma tidsperiod innehöll varken kvinnliga förhandlare eller undertecknare.

FN:s resolution 1325 Kvinnor, fred och säkerhet handlar bl.a. just om att stärka kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser. En ökad andel kvinnor i t.ex.

fredsfrämjande insatser är ett viktigt mål i sig. Representation är en viktig byggsten i demokratin och bottnar i rättvisekrav. Det är grundläggande att understryka kvinnors avgörande uppgifter och roll i fredsprocesser, fredsbevarande trupper, rättsväsende, valprocesser, säkerhetssektorn och återuppbyggnadsprocesser, så som det beskrivs i resolution 1325 och de påföljande resolutionerna, t.ex. resolution 2122. Ett jämlikt deltagande mellan kvinnor och män i fredsprocesser är nödvändigt för hållbar fred och mänsklig säkerhet. Vänsterpartiet anser det vara självklart att kvinnors och mäns representation och deltagande i fredsprocesser bör fördelas jämnt.

Sverige bör inom FN verka för att kvinnors deltagande i fredsprocesser ska öka. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör inom FN verka för att resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet får genomslag i samtliga resolutioner som säkerhetsrådet behandlar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Folke Bernadotteakademien (FBA) har sedan 2015 samordnat ett kvinnligt medlingsnätverk med expertkunskap inom diplomati, fredsbyggande, fredsmedling och freds-förhandling. Nätverket har varit viktigt för att främja kvinnors roll i fredsprocesser och bidra till Sveriges arbete med resolution 1325. I det senaste regleringsbrevet för FBA beslutade regeringen att verksamheten ska vila i avvaktan på en utvärdering. Även om det är viktigt att allt utvecklingsarbete kontinuerligt ses över finns det inga skäl att lägga verksamheten på is.

Regeringen bör i regleringsbrevet för Folke Bernadotteakademien för 2024 uppdra åt myndigheten att återuppta verksamheten med det svenska medlingsnätverket för kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.3 Migration och en mänsklig flyktingpolitik

I maj 2023 var 110 miljoner människor på flykt runt om i världen – över 1 procent av världens befolkning – fler än någonsin tidigare. Av dem är 40 procent barn som tvingats på flykt p.g.a. förföljelse, konflikt, våld och brott mot de mänskliga rättigheterna, enligt FN:s flyktingorgan (UNHCR). Siffran drivs upp av Rysslands folkrättsvidriga krig mot Ukraina. Men det är inte bara där antalet flyktingar ökar. Det senaste årtiondet har antalet konflikter fördubblats. Effekterna av klimatkrisen riskerar att leda till betydligt fler i framtiden. 90 procent av dem som befinner sig på flykt finns i fattigare länder. Dessutom lever över 10 miljoner människor som statslösa och nekas därmed tillgång till grundläggande rättigheter som utbildning, vård, sysselsättning och fri rörlighet. FN uppskattar att över 348 miljoner människor är i behov av humanitärt stöd under 2023, vilket är en fördubbling på bara tre år.

Migrationen har många olika orsaker. En del människor tvingas på flykt p.g.a. förföljelse och förtryck, krig eller miljöförstöring. Andra har aktivt valt att lämna sitt land för karriären, för att förbättra sina livsvillkor eller av kärlek. Trots det rekordhöga antalet människor på flykt menar UNHCR att världen hade sett ännu fler internationella migranter om coronapandemin inte hade inträffat.

Vänsterpartiet vill att Sverige och Europa ska ha en mänsklig, värdig och välkomnande flyktingpolitik. I en tid då asylrätten är under attack i såväl Sverige som Europa står Vänsterpartiet fast vid försvaret av rätten till skydd och trygghet. Alla ska ha möjlighet att söka skydd undan förföljelse och förtryck. Alla ska kunna få sina asylskäl prövade på ett rättssäkert sätt. För att det ska bli verklighet måste EU släppa in

dem som söker skydd så att de kan få sina asylskäl prövade. Så ser det inte ut i dag. I stället byggs murarna runt EU ständigt högre och nästan alla legala möjligheter att ta sig till EU har täppts till.

De som ändå lyckas ta sig till Europa har få möjligheter att påverka var de ska få leva sina liv. Sverige och övriga EU-länder kränker i dag systematiskt asylsökandes mänskliga rättigheter. För att ändra på det vill vi riva murarna runt EU, och vi vill att fler länder ska ta sitt ansvar för mottagandet av människor på flykt och att de asylsökande ska få större inflytande över var de söker asyl. Vänsterpartiets syn på EU:s migrationspolitik utvecklas i motionen EU:s migrationspolitik (2022/23:248).

Dessutom krävs en rad ändringar i utlänningslagen för att säkerställa att skyddsbehövande och migranter får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda och att de ges en rättvis och rättssäker prövning av skyddsskäl eller andra skäl för uppehållstillstånd.

Migration i alla dess former påverkar förutsättningarna för utveckling i både positiv och negativ riktning. Exempelvis uppskattas världens samlade remitteringar – pengar som människor som migrerat sänder tillbaka till sina hemländer – motsvara omkring tre gånger så mycket som det samlade globala biståndet. Därför är det centralt att migrationspolitikens alla delar är samstämmiga med utvecklingspolitiken. Att rekordmånga människor befinner sig på flykt i dag borde leda till att fler stater, framför allt i den rika delen av världen, tar ett större ansvar för att erbjuda människor en fristad, men också för att finna konstruktiva lösningar på hur migrationen ska hanteras. I stället ser vi hur Europa har stängt sig alltmer genom att införa gränskontroller och inreseförbud och genom att sluta avtal med länder som Turkiet och Libyen för att stoppa flyktingar från att ta sig in i Europa, följt av Australien som förlägger sitt flyktingmottagande till öar utanför landets gränser där flyktingarna lever under miserabla förhållanden.

I Vänsterpartiets Sverige är migration naturligt och självklart. Här kan människor på flykt hitta en fristad och andra kan återförenas med sin släkt, studera eller påbörja ett liv med den de älskar. Vårt Sverige sätter mänskliga rättigheter i främsta rummet. Läs mer i vår motion Svensk flyktingpolitik (2023/24:986).

6.3.1 Migrationspolitiska villkor i strid med ett effektivt bistånd

Utvecklingspolitiken har en viktig roll i att bekämpa migrationens orsaker, såsom fattigdom, förföljelse, krig, förtryck och miljöförstöring. Men utvecklingspolitiken och biståndsinsatser får aldrig användas för att hindra människor från att fly eller ta sig just till Europa. Med migrationspolitiska villkor går Sverige på tvärs mot principerna om ett effektivt bistånd. Tidöavtalet strider på flera punkter mot GPEDC, det globala ramverk vi har för att gemensamt arbeta med biståndseffektivitet.

Strax före årsskiftet enades OECD:s biståndskommitté Dac om ett förtydligande av de befintliga riktlinjerna för internationellt bistånd i migrationsfrågor (OECD, Clarifying the ODA eligibility of migration-related activities, 21 December 2022). På punkt efter punkt synliggörs hur den politik som den svenska regeringen och Sverigedemokraterna kommit överens om står i direkt strid med det internationella regelverket. Sverige ska inte ställa migrationspolitiska villkor i samband med utvecklings- och biståndspolitik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör slå fast att Sverige såväl som enskilt land som medlem i EU aldrig ska medverka till att bistånd används för att stoppa människor på flykt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.4 Barns rättigheter

Barn utgör en tredjedel av världens befolkning och närmare hälften av befolkningen i de minst utvecklade länderna. Barns rättigheter kränks systematiskt världen över och barn utestängs från inflytande. Hälften av världens fattiga är barn. Varje dag dör 18 000 barn och var femte minut dör ett barn till följd av våld. Omkring 33 000 flickor gifts bort varje dag och FN beräknar att ca 13 miljoner fall av barnäktenskap kommer att ske mellan 2020 och 2030 som en följd av coronapandemin. I dag befinner sig över 43 miljoner barn på flykt, vilket innebär att 40 procent av världens alla flyktingar är barn. 144 miljoner barn saknar tillräckligt med näring för att växa som de ska och minst 50 miljoner barn lider av akut undernäring.

Ett samhälle som kränker barns rättigheter och som inte ser barn som viktiga aktörer fortsätter att vara ett samhälle som lägger grunden för framtida fattigdom, ojämlikhet mellan flickor/kvinnor och pojkar/män och bristande respekt för de mänskliga rättigheterna. Sverige har, som det första landet i världen att förbjuda barnaga och som en av initiativtagarna bakom FN:s barnkonvention, en viktig roll i arbetet för alla barns rättigheter. För Vänsterpartiet är det därför självklart att se arbetet för barns rättigheter som en central del i vårt arbete för jämställdhet, demokrati och fattigdomsbekämpning.

De globala utvecklingsmålen, som antogs hösten 2015, har stort fokus på barn och unga. 19 av 169 delmål nämner barn uttryckligen, och inom ramen för målen åtar sig världens länder att arbeta mot våld mot barn och för att stoppa barnäktenskap, barnarbete och andra skadliga sedvänjor samt att se till att alla barn får tillgång till utbildning och att de ska kunna känna sig trygga i skolan.

Vänsterpartiet menar att ett barnrättsperspektiv ska införas i de för utvecklingspolitiken styrande policydokumenten och att regeringen ska se till att barnkonsekvensanalyser alltid genomförs vid svenska biståndsprojekt, något som även påpekats av FN:s barnrättskommitté.

Regeringen bör snarast återkomma med förslag på att stärka barnrättsperspektivet i utvecklingspolitiken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

FN:s barnkonvention är central för arbetet med barns rättigheter. Vänsterpartiet välkomnar att barnkonventionen inkorporerades i svensk lag den 1 januari 2020. Barnkonventionen ställer inte bara krav på hur vi agerar i Sverige. Enligt artikel 4.2 i barnkonventionen ska Sverige stödja andra länder i deras arbete med att implementera barnkonventionen. Barn i väpnade konflikter och på flykt är särskilt utsatta. Enligt Unicef påverkas över 450 miljoner barn varje dag på olika sätt av väpnade konflikter världen över. Barn befinner sig dessutom allt oftare i frontlinjen då attacker på skolor och sjukhus ökar och tidigare säkra platser har blivit strategiska mål. Vissa tvångsrekryteras som barnsoldater eller hålls som sexslavar. Barn på flykt nekas i många fall skolgång och lider brist på mat och vatten. Rätten till familjeåterförening är grundläggande; barn riskerar att separeras från sina familjer både under flykten och som ett resultat av en restriktiv flyktingpolitik. Flickor är extra utsatta. Risken för barnäktenskap, barnmammor och sexuellt våld ökar under livet på flykt. Om barn inte får hjälp att bearbeta sina upplevelser av konflikter riskerar detta att få förödande konsekvenser för deras mentala utveckling.

Vänsterpartiet menar att Sverige har en viktig roll att spela i arbetet för att stärka rättigheterna för barn i konflikt och på flykt. Under Sveriges två år som medlem i FN:s säkerhetsråd (2017-2018) och inom det ordförande för säkerhetsrådets formella arbetsgrupp om barn och väpnad konflikt, Children and Armed Conflict (CAAC), genomfördes

bl.a. viktiga resolutioner om barn och väpnad konflikt. Efter tiden i säkerhetsrådet verkar dock frågan ha försvunnit från den svenska agendan.

Sverige bör som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att stärka barnrättsperspektivet inom det humanitära biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.5 Rätten till utbildning

Alla barn har rätt till utbildning. Denna rättighet gäller även barn på flykt, vid kriser och vid konflikter. Trots det finns det många faktorer som hindrar barn från att förverkliga denna rättighet. Framsteg har gjorts, inte minst tack vare millenniemålen, men det finns fortfarande betydande brister, särskilt för flickor. Före coronapandemin erfor FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco) att fler än 260 miljoner barn i grundskoleåldern inte gick i skolan. Under höjden av nedstängningarna med anledning av pandemin hade nästan 1,6 miljarder barn fått sin utbildning avbruten. Betydligt fler saknar tillgång till tidigt lärande och förskola. Många, särskilt flickor, har inte fått möjlighet att återvända till skolan efter pandemin. Fler barn än någonsin tidigare befinner sig på flykt och riskerar därmed att växa upp utan, eller med bristfällig, tillgång till utbildning.

Utbildning är så vitalt för barns utveckling och överlevnad att det kan ses som ett grundläggande humanitärt behov. Trots det är utbildningsinsatser underfinansierade inom det humanitära arbetet. Under 2019 investerades endast 2,6 procent av världens humanitära bistånd i utbildningsinsatser. Utöver barn som lever i humanitära kriser hindras barns utbildning av diskriminering och fattigdom. Flickor hindras särskilt av bristande tillgång till vatten och sanitet i skolorna, av patriarkala föreställningar om flickor och kvinnor samt av bristande tillgång till SRHR. Vänsterpartiet menar att Sverige bör arbeta för att stärka insatserna för att rätten till utbildning efterlevs fullt ut.

Sverige bör inom utvecklingssamarbetet verka för inkluderande utbildning av hög kvalitet och trygga skolor för både flickor och pojkar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.6 Hbtqi-frågor i utvecklingspolitiken

I många länder lever hbtqi-personer under förtryck i form av repressiv lagstiftning, hatbrott och osynliggörande. En ökad polarisering där nationalkonservativa, nationalistiska och populistiska krafter vinner mark drabbar hbtqi-personer hårt, och på många håll går utvecklingen bakåt. En utveckling som går hårt åt kvinnors rättigheter och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) är också ett hot mot hbtqi-personers livssituation. Möjligheten till organisering inskränks av det krympande utrymmet för civilsamhället och angrepp på yttrande- och mötesfriheten. Gemensamt för viktiga framsteg världen över är att de sker tack vare modiga hbtqi-personer som organiserar sig och kräver sina rättigheter.

Sverige bedriver utvecklingssamarbete med en lång rad länder, bilateralt eller genom svenska frivilligorganisationer. Det ger vårt land en möjlighet att stödja organisationer i syd som arbetar för hbtqi-personers rättigheter och främja respekten för hbtqi-personers mänskliga rättigheter. Samtidigt måste Sidas verksamhet och svenskt utvecklingssamarbete med hbtqi-organisationer ta hänsyn till hbtqi-frågornas komplexitet.

Sverige har tidigare gjort skillnad genom konkret handling. Under 2000-talet har vi kunnat se att hbtqi-personers mänskliga rättigheter har förts in som explicita mål i allt fler strategier nationellt, regionalt och globalt för svenskt utvecklingssamarbete. Enskilda ambassader har kunnat ge lokala hbtqi-aktivister ett aktivt stöd. Genom Sveriges stöd till projektledning, ledarskap och påverkansarbete via RFSL har ett stort antal av hbtqi-rörelsens egna ledare fått fler verktyg och ökad kunskap om rättighetsbaserat arbete. Tyvärr blir det arbetet betydligt svårare med den nuvarande regeringens politik.

Att regeringen övergivit den feministiska utrikespolitiken drabbar även hbtqi-personer. Förtryck p.g.a. kön, sexualitet, könsidentitet och könsuttryck hänger ofta samman och samverkar. Bland världens kvinnor är ofta homo- och bisexuella kvinnor samt transpersoner bland de mest utsatta för diskriminering och våld. Utan en feministisk analys riskerar viktig kunskap inom bistånds- och utrikespolitiken att gå förlorad. Vänsterpartiet vill att Sverige inom ramen för utrikespolitiken tydligt bejakar att det finns fler än två köns kategorier och att människor ska ha en grundläggande rätt till självidentifiering. Det är också viktigt att belysa att transpersoner i många samhällen utgör en av de mest utsatta grupperna och att deras kön och könsuttryck inte alltid respekteras i det samhälle som de lever i.

Inom utrikes- och utvecklingspolitiken bör Sverige därför uppmärksamma situationen för homo- och bisexuella flickor, kvinnor och icke-binära samt trans- och intersexpersoner. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Trots att de riskerar att förlora arbetet, kontakten med sin familj eller till och med sitt liv organiserar sig människor i hela världen för sina rättigheter. Dessa aktivister har mod och vilja, men de behöver stöd i ofta mycket svåra miljöer. Stödet till organisationer som arbetar med hbtqi-frågor i fattiga länder är i dag inte omfattande mätt i kronor, men för de enskilda organisationerna har det en avgörande betydelse. Dock finns det ofta hinder för att stödja hbtqi-organisationer. I länder där samkönade relationer är förbjudna finns det stora svårigheter för en hbtqi-organisation att ens registrera sig, och många små hbtqi-organisationer i fattiga länder har haft svårt att leva upp till de höga krav på revision och uppföljning som Sverige ställer. För att Sveriges insatser ska bli meningsfulla är det centralt att de projekt och biståndsprogram som genomförs planeras och följs upp i dialog med hbtqi-rörelsen i det berörda landet.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur stödet till hbtqi-organisationer kan förstärkas och göras mer flexibelt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiets politik angående internationella hbtqi-frågor finns närmare beskriven i motion Hbtqi-frågor i världen (2022/23:53).

6.6.1 Hbtqi-organisationers begränsade utrymme

I dag ser vi hur hbtqi-organisationer begränsas på samma sätt som andra civilsamhällesorganisationer som verkar för att värna och stärka mänskliga rättigheter, men också av lagar som riktar sig direkt mot hbtqi-personer och inskränker deras rätt att uttrycka sin sexualitet och sin könsidentitet. I en tid då nationalistiska, patriarkala och reaktionära politiska krafter är på frammarsch är hbtqi-organisationernas utrymme extra hotat.

Enligt RFSL finns det s.k. moral- eller propagandalagar som begränsar yttrandefriheten vad gäller sexuell läggning i minst 19 länder. Merparten ligger i Mellanöstern och Nordafrika, men tre är europeiska (Litauen, Ungern och Ryssland). Även i Rumänien och Polen har liknande förslag lagts fram. Med grund i dessa lagar trakasserar

myndigheterna människor och förvägrar dem rätten till vårdnad av sina barn och rätten att organisera sig. Lagarna försvårar dessutom möjligheterna till hivprevention liksom möjligheten att få upprättelse för den som utsätts för något brott p.g.a. sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika.

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att värna hbtqi-organisationers handlingsfrihet runt om i världen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.7 Funktionsnedsättningsperspektiv i utvecklingspolitiken

Inkluderingen av personer med funktionsnedsättning i arbetet med Agenda 2030 är bristfällig både globalt och inom det svenska internationella utvecklingssamarbetet. De insatser som görs är för få i relation till problemets omfattning. För att ledordet ”Leave no one behind” (”Ingen ska lämnas utanför”) i Agenda 2030 ska infrias krävs det att arbetet växlar upp betydligt för alla de personer i världen som lever med en funktionsnedsättning.

Över en miljard människor lever med funktionsnedsättning och 80 procent av alla med funktionsnedsättning beräknas leva i fattigdom. 800 miljoner människor med funktionsnedsättning lever i låg- och medelinkomstländer. En av fem bland världens allra fattigaste har en funktionsnedsättning, och antalet förväntas öka. Den diskriminering och stigmatisering som personer med funktionsnedsättning utsätts för låser fast dem i ojämlikhet, vilket leder till att de ligger efter i alla socioekonomiska mätningar av hälsa, utbildning, hunger, välbefinnande och möjlighet till deltagande i samhällslivet. Personer med funktionsnedsättning tillhör också de som drabbas allra hårdast av klimatkrisen och coronapandemin.

Personer med funktionsnedsättning återfinns i alla grupper och sammanhang och bör inkluderas i alla biståndsinsatser. Kvinnor och flickor drabbas särskilt hårt; de underordnas både p.g.a. sitt kön och p.g.a. sin funktionsnedsättning. De löper dessutom en betydligt högre risk att utsättas för våld och sexuella övergrepp, samtidigt som deras tillgång till rättssystemet är sämre. Unga kvinnor och flickor med funktionsnedsättning drabbas av könsrelaterat våld 10 gånger mer än unga kvinnor och flickor utan någon funktionsnedsättning, enligt FN:s befolkningsfond (UNFPA).

År 2020 angav Sida att 0,5 procent av biståndet gick till insatser som har personer med funktionsnedsättning som huvudsaklig målgrupp. Däremot saknas tydligt uppsatta mål. För att Sveriges utvecklingspolitik ska göra framsteg i fråga om att inkludera personer med funktionsnedsättning måste det åtminstone finnas mål att sträva efter, uppnå och följa upp.

Målsättningar kring funktionsnedsättning bör skrivas ut så att insatser blir mätbara. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.8 Stöd till civilsamhället

Civilsamhället har en central roll i demokratiska system och för den demokratiska utvecklingen. Det fungerar både som vakthund och som visselblåsare när övergrepp har begåtts eller rättigheter kränkts, som ansvarsutkrävare för utlovade reformer och beslut, men också som informationskälla för såväl befolkningen inom det aktuella landet som omvärlden. Sedan en tid tillbaka har vi sett hur regimer på flera håll i världen begränsar

folkrörelsernas och civilsamhällets utrymme. Flera länder har infört lagar som begränsar möjligheterna för frivilligorganisationer att ta emot bidrag från andra länder.

Vänsterpartiets politik för att möta denna utveckling beskrivs närmare i motion Demokratins krympande utrymme (2018/19:723).

6.9 Fackliga rättigheter i utvecklingspolitiken

Att få organisera sig i fria och oberoende fackföreningar är en grundläggande mänsklig rättighet. Trots det är det i många av världens länder fortfarande förknippat med stor fara. Runt om i världen avskedas, trakasseras, fängslas och t.o.m. mördas modiga kvinnor och män bara för att de valt att organisera sig på sina arbetsplatser och krävt sina grundläggande rättigheter.

Att säkerställa löntagarnas rättigheter på arbetsmarknaden är centralt för att lägga grunden för en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling. Ska fattigdomen och de ekonomiska klyftorna minska krävs fria fackföreningar som garanterar att den ekonomiska tillväxten kommer fler till del och att företagets vinster fördelas på ett mer rättvist sätt. Klyftorna mellan kvinnor och män kommer inte att kunna bekämpas om man inte säkerställer kvinnors rättigheter på arbetsmarknaden.

Fackliga rättigheter hotas världen över, enligt världsfacket International Trade Union Confederation (ITUC). I deras globala rättighetsindex för 2023 beskrivs en oroväckande utveckling. I 9 av 10 länder inskränks strejkrätten och i 8 av 10 länder inskränks rätten till kollektiva förhandlingar. I åtta länder har fackligt aktiva mördats. ITUC beskriver en allvarlig demokratisk försämring de senaste 10 åren. Sedan 2014 har andelen länder med inskränkningar i yttrande- och mötesfriheten gått från 26 procent till 42 procent. Företag använder inflationen som en ursäkt för att hålla nere lönerna. I Sydafrika och Pakistan har arbetare som ställt krav på rättvisa löner mötts av polisvåld och i Indien och Israel har man använt lagstiftning för att inskränka arbetares rättigheter. Den tidigare S-MP-regeringen lanserade Global Deal, ett internationellt initiativ för att främja välfungerande arbetsmarknadsrelationer mellan arbetsgivare och löntagare och anständiga arbeten, med tydliga referenser till ILO:s Decent Work Agenda. Global Deal lanserades tillsammans med ILO och OECD som har tagit över ansvaret för att driva vidare satsningen. Syftet med Global Deal är att utveckla en plattform för att lyfta frågan om partssamverkan och att stärka befintliga samverkansstrukturer. Satsningen har varit framgångsrik och intresset är stort: en lång rad stater, företag, fackföreningar och andra organisationer har anslutit sig. Fackföreningar beskriver hur satsningen möjliggjort en öppen dialog med företag där de kunnat framföra skarp kritik och verka för förbättringar. Samtidigt har möjligheterna till ansvarsutkrävande, som är av vikt för att satsningen ska få effekt, ifrågasatts.

Sverige bör verka för att Global Deal får ett tydligt stöd och tillräcklig finansiering. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.10 Klimaträttvisa

Klimatet är en ödesfråga. FN varnar för att extrema väderhändelser är det nya normala. På vissa platser i världen kan temperaturer på uppemot 60 grader komma att nås redan inom några decennier. Många länder tvingas att anpassa sig till en ny verklighet. Extrema väderhändelser som torka och översvämningar slår hårt mot människor i stora

delar av världen och klimatfrågan är en av de frågor som oroar människor allra mest. Livet och försörjningsmöjligheterna är redan påverkade för hundratals miljoner människor p.g.a. klimatkrisen. De fattiga och redan utsatta i världen drabbas värst av värme, torka, översvämningar, sjukdomar och bristande vattenkvalitet. Oavsett om fattiga och marginaliserade grupper lever i rika eller fattiga länder drabbas de värst. Ytterligare över 100 miljoner människor riskerar att hamna i extrem fattigdom fram till 2030 p.g.a. klimatkrisen.

Många ekosystem har försvagats i produktionsförmåga och förmår inte generera för människan nödvändiga tjänster som matproduktion, rent vatten och klimatreglerande funktioner. Nödvändiga grödor riskerar därmed att minska, vilket kan leda till en försvagad livsmedelsförsörjning, hungerkatastrofer och massflyttningar. För att lyckas kombinera en effektiv fattigdomsbekämpning med ekologisk hållbarhet krävs satsningar på miljövänlig och hållbar produktion av energi och livsmedel samt omställning till en mer miljövänlig transport- och industrisektor.

Vänsterpartiet strävar efter klimaträttvisa. Med det menar vi att vi tittar specifikt på klimatkrisen utifrån ett rättviseperspektiv och på vem som påverkas respektive drabbas av klimatkrisen. Situationen i världen i dag kan betecknas som djupt orättvis utifrån ett klimaträttviseperspektiv. Kapitalismen fördelar jordens resurser extremt ojämnt, mellan klasser, mellan rika och fattiga länder och – i samspel med patriarkala strukturer – mellan kvinnor och män.

Världens rika människor har orsakat klimatkrisen och har fortfarande störst negativ påverkan på klimatet. De som drabbas värst är däremot världens fattiga människor. De länder som släpper ut mest växthusgaser är de som drabbas lindrigast av växthuseffekten. I stället är det utvecklingsländer som kommer att få bära 75-80 procent av klimatkrisens skador och kostnader, enligt Världsbanken. Utifrån ett klimaträttviseperspektiv är det, vilket även slås fast i FN:s klimatkonvention, de rika länderna som har det historiska ansvaret för klimatkrisen och som nu även har det största ansvaret för att minska sina utsläpp. Dessutom måste de rika länderna ge stöd till de fattiga länderna, som drabbas av klimatkrisen. Både för att ställa om sin produktion och sina transporter så att de blir mer hållbara och för att kunna hantera effekterna av utsläppen från den rika delen av världen.

Det finns stora skillnader mellan fattiga och rika människors klimatpåverkan även inom länder. Vi anser att det behöver synliggöras vilka som överskrider sitt miljöutrymme och med hur mycket, såväl nationellt som globalt. Att synliggöra ojämlikheterna är att visa hur det globala klassamhället ser ut i praktiken. I en rapport publicerad i juni 2019 varnar FN:s rapportör för extrem fattigdom och mänskliga rättigheter, Philip Alston, för klimatkrisens konsekvenser för fattigdomsbekämpningen och efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna. Alston understryker att fattiga människor drabbas mycket hårdare av klimatkrisens konsekvenser än rika. Han lyfter flera exempel på att så redan är fallet, men förutspår att det kommer att bli ännu tydligare i framtiden och använder ordet klimatapartheid för att beskriva risken för ett samhälle där rika människor köper sig fria från konsekvenserna av de utsläpp som de själva till stor del skapat.

Alston menar vidare att klimatkrisen riskerar att omintetgöra de senaste 50 årens framsteg inom fattigdomsbekämpningen och lyfter fram tidigare forskning som säger att 140 miljoner människor kan bli hemlösa till 2050 i den fattiga delen av världen, till följd av klimatkrisen. Han understryker också orättvisan i att utvecklingsländerna väntas bära 75 procent av kostnaderna för klimatkrisen, trots att den fattigaste halvan av

jordens befolkning endast är ansvarig för 10 procent av de globala utsläppen och dessutom har sämst förutsättningar att hantera deras konsekvenser.

Debatten som förs om klimatet fäster knappt någon uppmärksamhet alls på kön, trots att det är kvinnor som drabbas hårdast av miljöförändringarna samtidigt som det är män som belastar miljön mest, i såväl rika som fattiga länder. Det handlar om makt och resurser, och världens kvinnor har alltså inte jämställda levnadsvillkor i förhållande till män. Därför är det nödvändigt att lyfta klimatfrågorna ur ett genusperspektiv. Vänsterpartiets politik om klimatomställningen och klimaträttvisa utvecklas i motionen Klimatkrisen (2021/22:3277).

Oxfam rapporterade 2019 att katastrofer p.g.a. klimatkrisen var den främsta drivkraften för internflyktingar under det senaste decenniet – vilket tvingade uppskattningsvis 20 miljoner människor om året från deras hem. Även om alla i världen drabbas av klimatkrisen så är det de fattigaste länderna som löper störst risk. 80 procent av de fördrivna under det senaste decenniet bor i Asien, hem för över en tredjedel av världens fattigaste människor.

Naturen behöver ett starkare rättsligt skydd. Behoven av att skydda miljön rättsligt från brott mot naturen (ekocid) har ökat med åren. Gruvbolag, skogsskövlare, fossila energibolag och andra exploatörer kommer lätt undan. Kvar blir en förstörd miljö och omfattande kostnader som får bäras av hela samhället. Glädjande nog har Internationella brottmålsdomstolen (ICC) börjat att ta sig an miljömål. Det är ett viktigt steg framåt och innebär att vissa miljöfall kan tas upp i domstolen inom ramen för brott mot mänskligheten. Det är bra, men ännu bättre vore en renodlad ekocidtillämpning där alla fall med omfattande miljöförstöring, även om de inte är direkt kopplade till människors välfärd, skulle vara åtalbara. Det skulle skicka en viktig signal om att förstörelse av naturen i sig är ett brott. Mer om Vänsterpartiets politik om ekocid går att hitta i motionen Ekocid (2023/24:105).

Vänsterpartiet vill se ett nytt additionellt klimatbistånd som ska användas till förebyggande klimatåtgärder som motverkar konsekvenserna av den klimatkris vi redan ser. Klimatmålen måste gå före kortsiktiga vinstintressen, och den rika delen av världen måste ta sitt historiska ansvar.

6.10.1 Hållbart jordbruk

Hunger är inte en fråga om brist på mat i världen utan beror på ojämlika maktstrukturer i hur mat produceras, distribueras och konsumeras. Det finns tillräckligt med mat för att ingen ska gå hungrig. Trots det står världen i den värsta hungerkatastrofen på 50 år.

Det andra målet i Agenda 2030 ämnar till att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk. År 2022 levde 828 miljoner människor i hunger. Det är 150 miljoner fler sedan utbrottet av coronapandemin.

Rapporten The State of Food Security and Nutrition in the World (Sofi) som sammanställts av en rad internationella organ som Unicef och FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO, visar att nästan 670 miljoner människor, ca 8 procent av världens befolkning, kommer att leva i hunger 2030. Det är lika många som när Agenda 2030 antogs.

Vänsterpartiet anser därför att det kommer att krävas särskilda satsningar på hållbart jordbruk i biståndet. Till att börja med måste jordbrukssatsningar följa det internationella snittet på 5 procent av den totala biståndsbudgeten. Sveriges bistånd till jordbruk är

i dag betydligt lägre än det internationella snittet, och därför är det viktigt att Sverige arbetar för att andelen till jordbruk ökar.

Det småskaliga jordbruket står för 70 procent av den globala matproduktionen och förser majoriteten av jordens befolkning med föda men använder sammanlagt mindre än 25 procent av världens jordbruksmark. Majoriteten av alla småskaliga bönder är kvinnor och enligt Afrikagrupperna producerar kvinnliga bönder i Afrika 90 procent av kontinentens mat. Trots det har sällan kvinnan brukanderätten eller äger marken som brukas eller har kontroll över tillgångarna som genereras från jordbruket. Ett potentiellt alternativ, som många väljer, är att organisera sig i kooperativ för att stärka sina möjligheter att ta kontrollen över produktionssättet.

Stödet till småskaliga bönder och kooperativ ställs i kontrast till det kommersiella och industriella jordbruket som, utan hänsyn till miljö, klimat eller lokal fattigdomsbekämpning, kan ses som attraktivt för att öka ett lands BNP. Vänsterpartiet anser att det svenska biståndet bör se jordbrukets potential att skapa klimaträttvisa och matsoveränitet, skydda den biologiska mångfalden och leda till en rättvis fattigdomsbekämpning, ökad jämställdhet och ekonomisk utveckling. Världsbanken menar att långsiktiga investeringar i jordbruk är upp till fyra gånger så effektivt för att bekämpa fattigdom, jämfört med hur andra sektorer bidrar till fattigdomsbekämpning. Stöd till småbrukare och småskaliga bönder är också i de flesta fall ett mer effektivt stöd i fattigdomsbekämpningen än stöd till kommersiellt och industriellt jordbruk. Agroekologi definieras av FN som ett jordbruk som bygger på ekologiska principer, kretsloppstänkande och stor biologisk mångfald.

Sverige bör prioritera bistånd inom jordbruk till småskaliga bönder och agroekologiska metoder. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Bistånd till jordbruk ska inte enbart inriktas på att öka produktionen eller säkerställa en hållbar omställning; det måste också handla om mänskliga rättigheter och människors rätt att organisera sig. Har människor möjligheter att inom fackföreningar, civilsamhällesorganisationer och kooperativ gå ihop för att arbeta och hjälpa varandra, stärks även deras möjligheter att äga makten att forma sin framtid och utveckling. De senaste årens växande trend av privata företags roll i bistånd och i investeringar kan ha en negativ påverkan på småbrukares matsäkerhet och försörjning. Ofta leder privata investeringar till att privata företag approprierar mark genom s.k. land grabbing och till en storskalig exportorienterad industriell jordbruksmodell som underminerar försök att bekämpa fattigdom och hunger.

Sverige bör utöka stödet till civilsamhällesorganisationer i partnerländer och i Sverige inom bistånd till jordbruk. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.11 Vapenexport

Vänsterpartiet vill att Sverige ska vara ett land som konsekvent står upp för demokrati och folkstyre, ett land som aktivt och konsekvent arbetar för fred och nedrustning samt ett land som fördömer varje brott mot de mänskliga rättigheterna, oavsett var, av vem eller med vilka motiv de begås. Sverige har alla möjligheter att vara ett sådant land. För att nå dit krävs att Sverige slutar att beväpna auktoritära regimer, länder som befinner sig i krig och stater som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna.

Sverige är en av världens största vapenexportörer per capita. Bland köparna återfinns en lång rad diktaturer, krigförande stater och länder som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. Dubbelmoralen i svensk vapenexport blir tydligast i vapenexporten till de stater som krigar i Jemen. Samtidigt som Sverige har bidragit med humanitärt stöd till Jemen beväpnar Sverige krigförande diktaturer som systematiskt kränker kvinnors rättigheter och bombar det jemenitiska folket. Sverige kommer inte med trovärdighet att vara en röst för mänskliga rättigheter någonstans på jorden så länge denna vapenexport fortsätter.

Vänsterpartiet har i ett flertal motioner klargjort vår position i fråga om den svenska vapenexporten och behovet av ett förbud mot export av vapen till länder som kränker de mänskliga rättigheterna, diktaturer och krigförande stater. Vänsterpartiets syn på vapenexporten utvecklas i motion 2022/23:2384 med anledning av skrivelse 2022/23:114 Strategisk exportkontroll 2022 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Regeringen bör avstå från vapenexport i sitt exportfrämjande arbete. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.12 Skatteflykt och skatteundandragande

Ett av de enskilt största hindren för arbetet mot fattigdom är de enorma globala pengaflöden som varje år går från fattiga till rika länder genom olaglig och oredovisad skatteflykt. Skatteflykten slår sönder möjligheten för fattiga länder att mobilisera sina egna nationella resurser. Stora delar av det mervärde som skapas genom produktion och investeringar i fattiga länder når aldrig befolkningen i länderna. Detta slår särskilt hårt mot länder som saknar en effektiv skatteinhämtningsförmåga samt länder där starka privata aktörer, exempelvis multinationella företag, har särskilt stora möjligheter att påverka och manipulera skattepolitiken och skattemyndigheten. Hundratals miljarder försvinner varje år för att individer och företag gömmer undan pengar i skatteparadis. Utan skatteflykten hade många fattiga länder själva haft resurser att minska fattigdomen, mödradödligheten och hungern. De hade haft en stadigare och mer tillförlitlig inkomstkälla och inte längre varit lika sårbara för biståndsgivarnas nycker och nedskärningar i biståndsbudgetarna.

Målet för utvecklingssamarbete måste vara att fattiga länder får kapacitet att själva ta ut skatt för att finansiera samhällsservice och att de får äga sin egen utveckling. Detta mål undergrävs tydligt av skatteflykten. Vänsterpartiets politik för att motverka skatteflykt beskrivs mer utförligt i motionen Skatteflykt (2021/22:2597).

6.13 Vatten, sanitet och hygien

Tillgång till rent vatten och sanitet är en grundläggande mänsklig rättighet. Trots detta saknar ungefär 3,6 miljarder människor tillgång till en fungerande toalett, enligt Unicef. Över 2 miljarder människor saknar tillgång till rent vatten. Varje dag dör omkring 1 000 barn i sjukdomar relaterade till brist på rent vatten eller bristande hygien och sanitet. Bristen på rent vatten riskerar i förlängningen att leda till allvarliga konsekvenser som antibiotikaresistens och framtida pandemier. Att säkra tillgången till rent vatten och grundläggande sanitet är avgörande för att kunna rädda liv världen över och även för att kunna bekämpa fattigdom samt för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Ett

lands hela utveckling går hand i hand med tillgång till rent vatten och sanitet. I en tid av klimatkris och fler konflikter om vatten blir det allt viktigare att lyfta dessa frågor.

Bristande tillgång till rent vatten och sanitet påverkar kvinnor och flickor särskilt hårt. Alltför många kvinnor ägnar timmar varje dag åt att hämta rent vatten i stället för att delta i utbildning eller aktiviteter som skulle kunna ge en egen inkomst. Avsaknaden av toaletter är i många länder ett av huvudskälen till att flickor hoppar av sin skolgång och många flickor tvingas att sluta skolan när de får mens. Brist på rent vatten är också ett avgörande hinder för en god förlossningsvård och säkra aborter. För att säkerställa dessa mänskliga rättigheter behövs långsiktiga lösningar med hållbara, tillgängliga system för distribution av vatten och sanitet. Det behövs samhällslösningar som når alla, inte endast dem med mest pengar.

Organisationen WaterAid har granskat både det svenska och det globala biståndet till rent vatten, sanitet och hygien. Sedan de globala hållbarhetsmålen togs 2015 har biståndet på området minskat med en tredjedel. Även det svenska biståndet har minskat under samma period.

När en resurs blir en bristvara tenderar den att bli en attraktiv handelsvara. Det gäller i högsta grad vatten under de senaste decennierna. Globala företag ser gränslösa marknader öppna sig genom privatiseringar av vatten i kombination med en växande efterfrågan på vatten. Privata vattenföretag strävar efter kortsiktig vinst och söker sig till områden där kostnaderna är låga och inkomsterna höga. Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken har dessutom i flera fall utövat påtryckningar på fattiga länder för att de ska sälja ut sina vattenverk till multinationella bolag.

Vänsterpartiet ser Sverige som en viktig aktör i det globala arbetet med att säkra tillgång till vatten och sanitet för jordens fattiga. Universell tillgång till rent vatten förutsätter att det finns en tryggad tillgång till vatten via det offentliga. Vänsterpartiet menar därför att all privatisering av vatten och dess distribution måste upphöra.

Sverige bör som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, inom IMF och Världsbanken, verka för att privatisering av vattenresurser stoppas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att vi långsiktigt ska säkra tillgången till rent vatten och sanitet för hela jordens befolkning krävs att vi bygger upp hållbara system för vatten och sanitet i varje samhälle så att de kan tillhandahålla rättvisa och hållbara tjänster till alla. Då behöver regeringar och biståndsgivare förändra sitt arbete med vatten och sanitet. I dag ser vi att mycket av arbetet med vatten och sanitet sker i form av kortsiktiga projekt. Alltför många givare använder dessutom arbetet med vatten och sanitet för att visa upp just sina enskilda tekniska lösningar. Hållbara och långsiktiga system för vatten och sanitet kan inte byggas genom projekt eller kopplas till enskilda tekniska lösningar. Det krävs gemensamt ägda samhällssystem som myndigheter och regeringar kan ta ett långsiktigt ansvar för. Detta blir i synnerhet viktigt i en tid då tillgången till rent vatten hotas av klimatkrisen. Arbetet med vatten och sanitet behöver också bedrivas i aktiv dialog med det civila samhället och samhällets medborgare.

Sveriges arbete med vatten och sanitet behöver fokusera på att långsiktigt stärka och bygga nationella system och institutioner som kan tillhandahålla hållbara vatten- och sanitetstjänster. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.14 EU:s utvecklingspolitik

EU och medlemsstaterna står tillsammans för 43 procent av världens samlade bistånd. Enligt den årliga AidWatch-rapporten 2022 från Concord minskade EU:s bistånd under 2021 från 0,5 till 0,48 procent av unionens sammanlagda BNI. I det räknades också kostnaderna för inhemskt flyktingmottagande in. Det betyder att EU:s bistånd minskade för fjärde året i rad. Mycket av biståndet är koncentrerat till närområdet och till övre medelinkomstländer. En ökande andel går till s.k. lånebistånd i stället för gåvobistånd.

Trots att EU-kommissionen är världens fjärde största biståndsgivare och Sverige kanaliserar stora summor genom EU lyser unionen med sin frånvaro i den svenska biståndsdebatten.

År 1970 satte FN målet att 0,7 procent av givarländernas BNI ska gå till bistånd. EU:s målsättning att nå 0,7-procentsmålet till 2015 har reviderats till ett kollektivt åtagande om att nå 0,7 procent under löptiden för Agenda 2030, dock med förbehållet att de äldre medlemsstaterna får ta hänsyn till budgetära omständigheter och att de nyare endast måste sträva mot målet 0,33 procent av BNI. EU ska dessutom till 2025 uppnå målet om att 0,15-0,20 procent av BNI ska gå till de minst utvecklade länderna samt uppnå 0,20 procent till 2030.

Ett stort problem med EU:s bistånd är att man missar målen eftersom det styrs av egenintressen i stället för mottagarländernas intressen. Det är framför allt säkerhets- och migrationspolitiska intressen som prioriteras framför stöd till de som lever i de mest fattigdomsdrabbade länderna. Att EU skjuter de uppsatta målen på framtiden och ändå ser ut att missa dem med stor marginal är mycket oroväckande. I en värld där behoven av verkligt bistånd är mycket stora är detta agerande av världens rikaste världsdel ett svek. Behov som rekordartat växt under coronapandemin. EU:s globala svar på pandemin har i mycket få fall lett till att nya pengar tilldelats, i stället har resurser omdirigerats från redan budgeterade poster.

Sverige bör aktivt verka för att EU och dess medlemsländer snarast tar fram en tydlig färdplan för hur de ska nå sina biståndsmål. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

EU har antagit en policy för samstämmighet i utvecklingspolitiken, Policy Coherence for Development, som motsvarar PGU i svensk utvecklingspolitik. Fortfarande finns dock grundläggande brister i samstämmigheten mellan EU:s olika verksamheter. Unionens handels-, jordbruks- och fiskeripolitik är exempel på verksamheter som försvårar, och i vissa fall helt slår sönder, förutsättningarna för att biståndet ska kunna ge resultat genom att vara utformade utifrån medlemsstaternas behov snarare än för att främja utveckling. Ytterligare en stor utmaning i EU:s utvecklingspolitik är att ett mindre antal medlemsstater med Malta, Ungern och Polen i spetsen har kunnat blockera mycket av arbetet med SRHR i unionens bistånd.

Vänsterpartiet anser att Sverige bör verka för att EU:s klimatbistånd ska vara additionellt, alltså läggas till redan existerande åtaganden för biståndet. Klimatet är en ödesfråga och omställningen i den fattiga delen av världen är central. Sverige bör även stoppa de förslag som behandlas inom EU som öppnar för att använda biståndsmedel i militär verksamhet samt vidgar definitionen av privatsektorbistånd. En vidgad definition av privatsektorbiståndet riskerar att leda till att biståndet i större utsträckning finansierar företag i givarländer i stället för biståndets verkliga målgrupper. Likaså är det viktigt att klargöra att samstämmigheten inom utvecklingspolitiken är ett överordnat mål. Det finns också ett behov av att tydliggöra det civila samhällets roll för EU:s utvecklingspolitik,

bl.a. genom deltagande i beslutsprocesser, och att finansieringen av det civila samhällets verksamhet ökar.

Sverige bör utifrån principerna ovan verka för en ökad samstämmighet och effektivitet i EU:s utvecklingspolitik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.15 Handel och företags ansvar

Handel spelar en central roll för både Sveriges ekonomi och den ekonomiska världsordningen. Genom utbyte av varor och tjänster skapas både arbetstillfällen och enorma vinster. Handeln förs i dag inte på rättvisa villkor och de vinster som handeln skapar fördelas inte på ett rättvist sätt. Orättvisa handelsvillkor och ojämlika möjligheter att delta i världsekonomin är en viktig förklaring till att vår värld fortfarande är så ojämlik och att klyftorna mellan och inom länder i stora delar av världen fortsätter att växa. Handelspolitiken måste därför följa utvecklingspolitikens målsättningar och vara samstämmig med PGU och Agenda 2030.

I och med regeringens omläggning av biståndet knyter man samman biståndet och handelspolitiken på ett oroväckande sätt. Som tur är finns det tydliga principer och ett globalt ramverk för vad ett effektivt bistånd innebär. Ett effektivt bistånd är inte att se till Sveriges behov snarare än mottagarlandets, inte att blanda ihop bistånd med handelspolitiken. Kan handelspolitiken användas för att lyfta människor ur fattigdom är det naturligtvis välkommet. Och går det att vinna positiva synergieffekter är det positivt. Men man ska vara mycket noga med att det inte är detsamma som bistånd. Handelspolitiken och biståndspolitikerna har olika syften och mål. Behoven är som allra störst i fattiga eller konfliktdrabbade länder. Svenska intressen och affärsmöjligheter gynnas däremot bäst i medelinkomstländer. Erfarenheter från andra länder visar dessutom att det är ett mycket svårt och ineffektivt sätt att bedriva bistånd.

Det går inte att nog understryka vikten av ett ägarskaps- och rättighetsperspektiv i biståndspolitikerna. Utvecklings- och biståndspolitikerna handlar inte om att gynna svenska intressen.

Att regeringen ensidigt lyfter hur det endast är marknadsekonomisk näringslivsutveckling som kan skapa förutsättningar att nå biståndspolitikens övergripande mål visar en bristande insikt om bl.a. vikten av en fungerande rättsstat, en stark generell välfärd, utvecklad hälso- och sjukvård och social trygghet som omfattar alla.

Genom Sveriges medlemskap i EU överfördes stora delar av vår handelspolitik till Bryssel och där förs en gemensam handelspolitik där medlemsstaterna är bundna till unionens handelsavtal. Även om stora delar av handelspolitiken regleras på EU-nivå så sker också en handel som regleras på nationell nivå, t.ex. regleras handel med krigsmateriel på nationell nivå. Sverige bedriver också ett omfattande handels- och investeringsfrämjande arbete som regleras på nationell nivå, t.ex. via Exportkreditnämnden (EKN), Svensk Exportkredit (SEK) och Business Sweden, genom det stöd man ger och de exportkrediter och garantier man utfärdar vid export och investeringar utomlands. Granskningar genomförda av Amnesty och Diakonia samt riksdagens utredningstjänst, på uppdrag av Vänsterpartiet, visar på stora brister när det gäller insynen i EKN, SEK och dåvarande Exportrådet, samtidigt som de med stora summor stödjer investeringar och handel med diktaturer. Även om regeringen i regleringsbrevet till EKN, utöver formuleringar om att verksamheten ska ske i enlighet med PGU, lagt till skrivningar om

att de ska ”säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med – samt informera om – OECD:s riktlinjer för multinationella företag, principerna i FN:s Global Compact samt FN:s principer för företag och mänskliga rättigheter” finns det mycket kvar att göra för att dessa skrivningar ska synas i praktiken. Vänsterpartiet anser att det är orimligt att Sveriges riksdag inte kan få ta del av information om till vilka länder ett statligt bolag utfärdar krediter.

Regeringen bör återkomma med förslag om ökad insyn i den verksamhet som EKN och SEK bedriver. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet vill se kraftigare tag för att säkerställa att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling. FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter bygger på statens skyldighet att skydda de mänskliga rättigheterna, företagens ansvar att respektera dem och individens möjligheter att få sin sak prövad vid kränkningar. I stället för att skapa nya rättsliga skyldigheter klargör principerna betydelsen av befintliga internationella konventioner för mänskliga rättigheter.

Den privata sektorns roll i utvecklingssamarbetet har gradvis stärkts. I EU:s biståndsbudget har den privata sektorns finansiering till att minimera riskerna utökats. Vänsterpartiet har ifrågasatt detta delvis p.g.a. brister i uppföljning och redovisning avseende privatsektorbiståndet. Precis som biståndsorganisationernas arbete ständigt är under uppföljning och noggrant utvärderas måste de privata aktörerna avkrävas ansvar för sitt arbete. Naturligtvis borde de biståndsmedel som går till företag eller näringslivsorganisationer följas upp och utvärderas på samma sätt som annat bistånd. För att biståndet på ett effektivt sätt ska bidra till utveckling anser Vänsterpartiet att alla utvecklingsinsatser, inklusive de som utförs av den privata sektorn, som grundregel ska omfattas av samma regler för uppföljning och mätas mot samma rapporteringsindikatorer.

Statskontoret har i rapporten FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete analyserat Sveriges efterlevnad av FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter och lämnat förslag på åtgärder. De menar bl.a. att möjligheten att ställa krav på s.k. human rights due diligence, dvs. det verktyg som företag kan använda för att förhindra att deras verksamhet har en negativ påverkan på de mänskliga rättigheterna, bör utredas och att regeringen bör utveckla tydliga kriterier för när statliga bolag ska göra human rights due diligence. Vidare föreslås att regeringen ska se över om möjligheterna till gottgörelse av företagsrelaterade övergrepp kan bli bättre.

Statskontoret menar också att regeringen bör utreda möjligheten att stifta lag som ger möjlighet att pröva och lagföra företagsrelaterade människorättskränkningar som svenska företag gör i andra länder samt att en höjning av maxtaket på företagsboten skulle kunna främja efterlevnaden av FN:s vägledande principer. Statskontoret menar också att staten bör kunna föregå med gott exempel och att högre krav ska kunna ställas vid statliga investeringar och upphandlingar. Det bör ske genom att de kriterier som används för utvärdering och uppföljning av stöd och investeringar i statlig verksamhet harmoniseras med FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Slutligen föreslår de också vissa förändringar i arbetet med offentlig upphandling, bl.a. att man bör utreda konsekvenserna av att göra det obligatoriskt att under vissa förutsättningar ställa fler krav kopplade till de mänskliga rättigheterna i upphandlingar. Vänsterpartiet instämmer i den bild som Statskontoret ger av hur svenska företag bättre kan följa FN:s vägledande principer och vikten av att de gör det. Vi tror också att de förslag som Statskontoret presenterar skulle bidra till en positiv utveckling på området. Mer om

Vänsterpartiets politik i fråga om handel och företags ansvar går att hitta i motionen En aktiv handelspolitik (2021/22:443).

6.16 Skuldavskrivningar

Fattiga länders skulder utgör i dag ett avgörande hinder för utveckling. I många länder förhindrar utgifter för räntor och amorteringar satsningar på utbildning, hälsovård och infrastruktur, vilket i grunden hotar möjligheterna till utveckling.

Omfattande skuldavskrivningar genomfördes under början av 2000-talet för de fattigaste länderna. Mellan åren 1998 och 2010 sjönk skuldbördan för HIPC-länderna (HIPC står för Heavily Indebted Poor Countries) från 20 till 5 procent av statsutläggen. HIPC-initiativet lanserades 1996 av IMF och Världsbanken och omfattar i dag 39 länder, framför allt i Afrika söder om Sahara.

I spåren av finanskrisen och coronapandemin samt till följd av ökade kostnader för livsmedel och drivmedel ser vi dock hur skuldbördan växer på nytt. Trots en skuld-sanering på hela 120 miljarder USD har statskulden i en rad länder snabbt ökat och börjat nå ohållbara nivåer igen. En ny skuldkris har tagit form på allvar. Enligt Internationella valutafonden (IMF) nådde den samlade globala skuldbördan rekord-siffran 197 tusen miljarder USD 2019. Det motsvarar 226 procent av BNP globalt. Under pandemiåret 2020 uppskattades skuldbördan till 281 tusen miljarder, 355 procent av BNP globalt. Skulderna har ökat i rika industriländer såväl som i fattigare länder, i den offentliga sektorn såväl som i den privata.

I utvecklingsländer är läget mycket oroande. Bara ett av fem låginkomstländer löper enligt IMF en liten risk för en ny skuldkris. De positiva effekterna av de skuldavskrivningar som genomfördes i början av 2000-talet är nu som bortblåsta.

Organisationen Jubilee Debt Campaign uppskattar att 53 stater är drabbade av skuldkriser. Bland dem finns fattiga länder som drabbats av fallande råvarupriser som Ghana, Mongoliet och Moçambique, länder i eurozonen som Grekland, Montenegro och Nordmakedonien samt länder som levt med långvariga skuldkriser och aldrig kvalificerat sig för skuldlättnader som Jamaica, Pakistan, Sri Lanka och Tunisien. De ekonomiska effekterna av coronakrisen har förvärrat situationen betydligt för i stort sett alla dessa länder. Om den växande skuldkrisen inte hanteras kan den leda till växande fattigdom och stort lidande, på samma sätt som tidigare skuldkriser.

Sverige bör verka för att de fattigaste länderna får totala och ovillkorade skuldavskrivningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ansvar för skuldkrisen kan inte enbart läggas på de fattiga länderna. Internationella institutioner och länder i den rika delen av världen har ett stort ansvar för flera länders skuldkris. Många gånger har man lånat ut pengar till diktaturer trots att man varit medveten om att lånen inte skulle komma befolkningen till del. I dessa fall är det tydligt att långgivarna har ett medansvar för skuldsättningen och skulderna är att betrakta som illegitima. Det var därför välkommet när Norges regering i augusti 2012 meddelade att man beslutat att tillsätta en skuldrevision för att undersöka hur stor del av Norges fordringar på fattiga länder som är legitima. Vänsterpartiet menar att Sverige bör följa det norska exemplet.

Sverige bör driva på för en global skuldrevision enligt norsk modell för att undersöka vilka fordringar som är legitima. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utöver skuldavskrivningar krävs förändringar i den globala ekonomin som förhindrar att skuldsituationen förvärras och att nya skuldkriser uppstår. Bland åtgärderna finns bättre reglering av lånemarknaden och skatterättvisa. Den samlade utvecklingspolitiken bär också ett tungt ansvar för att de fattigaste länderna inte ska drabbas av skuldkriser. En av flera förutsättningar för utveckling i fattiga länder är att det skapas internationella system för hållbar långivning.

Nätverket European Network on Debt and Development (Eurodad), som samlar flera biståndsorganisationer runt om i Europa, har presenterat flera förslag på hur framtida skuldkriser kan undvikas. De föreslår bl.a. en internationell insolvenslag med en domstol som ska kunna hantera fall med tvivelaktiga skulder. I dag tar sådana fall lång tid att lösa, vilket får utdragna, svåra och ofta orättvisa konsekvenser. Ett annat förslag är att fastställa en princip som alltid sätter efterlevnaden av mänskliga rättigheter framför återbetalning av skulder. Exempelvis ska det inte vara tillåtet att skära ned på sjukvård och utbildning för att betala av skulder. Slutligen vill de införa ett bindande ramverk för ansvarsfullt långivande och låntagande för att undvika att ytterligare illegitima skulder uppstår. Vänsterpartiet anser att Sverige bör göra mer för att bromsa den pågående skuldkrisen och förhindra framtida kriser, utifrån de förslag som lyfts fram av Eurodad.

Sverige bör som enskilt land såväl som i EU och FN agera för att uppmärksamma frågan om den växande skuldbördan och ta fram en strategi för att förebygga kommande skuldkriser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.17 IMF och Världsbanken

För 79 år sedan bildades Världsbanken och Internationella valutafonden (IMF). Världsbankens roll är att genom finansiell hjälp och rådgivning bidra till fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling. IMF:s uppdrag är att övervaka och ge råd gällande medlemsstaternas ekonomiska politik, ge lån till medlemsländer med finansiella problem och bidra med experthjälp och teknisk assistans. Tillsammans är IMF och Världsbanken centrala för såväl den rådande ekonomiska världsordningen som enskilda länder.

IMF och Världsbanken är formellt delar av FN-systemet och ligger under FN:s ekonomiska och sociala råd (Ecosoc). Dock skiljer sig IMF och Världsbanken tydligt åt på flera punkter från övriga FN-organ, exempelvis när det gäller fördelningen av röster inom institutionerna som inte utgår från principen om ett land och en röst. I stället har världens rikaste länder ett betydande inflytande, samtidigt som utvecklingsländerna har en väldigt liten möjlighet att påverka IMF och Världsbanken. I stället avspeglar fördelningen av rösterna i stora delar maktförhållandena i världen vid institutionernas bildande 1944. Det har i flera år pågått ett arbete med att reformera pågående röstfördelning, men detta reformarbete handlar primärt om att kompensera växande tillväxtekonomier och i mindre utsträckning om att göra röstfördelningen mer demokratisk. Kina har bl.a. stärkt sitt inflytande, men USA är fortfarande dominerande och kan blockera beslut. Kraven på ett mer rättvist sätt att beräkna rösterna är således fortfarande högaktuella.

Sverige bör verka för en fortsatt revidering av röstfördelningen i IMF:s och Världsbankens högsta beslutande organ, guvernörsstyrelsen, för att öka utvecklingsländernas inflytande. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

IMF och Världsbanken har genom sin historia varit starkt kritiserade. Exempelen är många på hur man under kalla kriget gav lån och bidrag till västvänliga diktaturer och auktoritära regimer. Under 1980- och 1990-talen tvingades merparten av länderna i Afrika, Asien och Latinamerika att genomföra olika former av strukturanpassningsprogram designade av IMF och Världsbanken. Centralt för programmen var privatiseringar, nedmontering av den offentliga sektorn, avregleringar och handelsliberaliseringar, vilket i många länder fick katastrofala sociala och ekonomiska effekter. Ett exempel är det s.k. vattenkriget i Bolivia där Världsbanken krävde att landet skulle sälja vattensystemet i Cochabamba till det amerikanska företaget Bechtel. Resultatet blev förödande när vattenpriset steg med över 100 procent och avtalet bröts efter stora protester.

Även IMF:s ageranden under den ekonomiska krisen i Sydostasien 1997 och i Argentina 2001 har mötts av stark kritik. Missnöjet med IMF:s och Världsbankens krav och villkor, deras s.k. konditionalitet, har under det senaste decenniet resulterat i att ett flertal länder valt att betala tillbaka sina lån till IMF i förtid för att komma undan kraven. I Latinamerika och Sydostasien har dessutom regionala fonder bildats för krishantering för att bryta ländernas beroende av IMF.

Organisationen The Bretton Woods Project, som granskar IMF:s och Världsbankens verksamhet, konstaterar att politiska protester och folkliga resningar till följd av reformer som drivits fram av IMF är vanligt förekommande.

I Argentina gör sig krisen från början av 2000-talet nu påmind. Då ledde olika typer av åtstrammingsåtgärder från IMF:s program till ekonomisk tillbakagång och en minskning av BNP med 20 procent mellan 1998 och 2002. Arbetslösheten steg till över 20 procent samtidigt som reallönerna sjönk med 18 procent. Sju av tio barn föll under fattigdomsgränsen. Argentinas nuvarande ekonomiska problem är en följd av den förra krisen. Oansvariga långgivare har stått fast vid sina krav. Argentina har betalat av dessa lån genom att ta nya lån och därmed lagt grunden för en ny skuldcrisis som nu hanteras genom IMF-lån. Dessa lån kommer återigen med krav på nedskärningar som drabbar det argentinska folket. Kraven innefattar bl.a. budgetnedskärningar, anställningsstopp och uppsägningar samt en pensionsreform. Återigen får det argentinska folket betala för oansvariga långgivares handlingar och regeringens högerpolitik.

Även om det har skett en viss förbättring av IMF:s och Världsbankens verksamhet krävs ytterligare reformer. Uteblivet eller för begränsat agerande i coronapandemin och för hårda villkor för att få budgetar i balans genom orimliga nedskärningar i välfärdsystem riskerar att få negativa konsekvenser. Vänsterpartiets utgångspunkt är att varje land måste ha rätt att på sina egna villkor kunna utforma sin ekonomiska politik. Folket måste i demokratiska val ha möjlighet att ta ställning till de ekonomiska vägval som varje land ställs inför.

Sverige bör i IMF och Världsbanken verka för en reformering av institutionernas makroekonomiska krav för att öka möjligheterna för låntagare att själva utforma sin ekonomiska politik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

IMF:s och Världsbankens ageranden är ibland motsägelsefulla och institutionerna drar vid vissa tillfällen åt olika håll i centrala frågor. Oxfam kritiserar IMF:s lån som förhandlats fram med 81 länder sedan mars 2020 – när pandemin startade – för åtstramningar som kan leda till djupa nedskärningar i de offentliga sjukvårdssystemen och pensionssystemen, lönestopp och nedskärningar för offentliga arbetstagare som läkare, sjuksköterskor och lärare samt nedskärningar i arbetslöshetsersättning som sjuklön. Samtidigt beskriver Oxfam hur Världsbanken har utlovat 160 miljarder USD i

nödfinansiering fokuserat på sjukvård och socialt skydd – men den har vägrat att avbryta 3,77 miljarder USD som 73 av världens fattigaste länder är skyldiga den i år. 64 länder, inklusive Kenya, Pakistan och Zambia, spenderar mer på återbetalning av skulder än på sjukvård. Vänsterpartiet menar att dessa s.k. Bretton Woods-institutioner i högre grad bör sträva i samma riktning och att den riktningen bör styras av Agenda 2030.

Regeringen bör verka för att IMF:s och Världsbankens verksamhet anpassas till Agenda 2030. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I december 2017 meddelade Världsbankens dåvarande chef Jim Yong Kim att banken efter 2019 skulle upphöra med låneprojekt till gas- och oljeutvinning samt borrning och drift av oljebrunnar. Banken meddelade också att den kommer att använda sig av ett skuggpris på koldioxid i de ekonomiska analyserna av alla projekt i sektorer med höga utsläpp.

Bankens besked bedöms som viktiga av flera miljöorganisationer som pekar på att många satsningar inte skulle bli av utan stöd från Världsbanken och att banken tidigare gjort stora investeringar i sektorn. Samtidigt finns det mycket kvar att göra i Världsbankens miljö- och klimatarbete. Löftet innebär inget totalt stopp i fråga om finansiering av projekt som rör fossila bränslen eller fossil energi. Bland annat undantas byggandet av gas- och oljeledningar och lån till fattiga länder för sådana investeringar under vissa förutsättningar. Lån via mellanhänder omfattas inte heller. På den vägen finansierar Världsbanken indirekt byggandet av kolkraftverk i länder som Bangladesh, Indien och Filippinerna.

Vänsterpartiets kritik mot Världsbankens bristande klimat- och miljöarbete utvecklas i motionen Klimatkrisen (2021/22:3277).

7 Biståndets utformning

Den nuvarande högernationalistiska regeringen omformar den svenska biståndspolitiken radikalt. Sverige har länge haft ett väl fungerande och ändamålsenligt bistånd. Vi menar att det är viktigt att ständigt utvärdera och uppdatera de strategier och system som visat sig inte fungera. Men att som regeringen gör överge väl fungerande metoder till förmån för ideologiskt motiverade ställningstaganden är ett oansvarigt sätt att bedriva biståndspolitik.

7.1 Värna biståndet

Mot bakgrund av hur liten del av de globala penningflödena som utgörs av bistånd är det mycket viktigt att biståndet värnas. Biståndsmedel måste gå till verkliga biståndsinsatser i enlighet med biståndseffektivitetsagendan. Avräkningar för kostnader i givarländer, företagsbistånd som finansierar företagets verksamhet i stället för biståndets målgrupp eller biståndspengar som går till militär eller säkerhetspersonal måste avvecklas.

En förutsättning för att garantera kvalitet, transparens och uppföljning är att biståndet inte kanaliseras via s.k. skatteparadis. Skatteparadis definieras som ett land med bl.a. stark banksekretess, låg beskattning och svaga regelverk för finansiella transaktioner. Swedfund är ett statligt riskkapitalbolag som erbjuder riskkapital och kompetens för investeringar i fattiga länder i Afrika, Asien och Latinamerika och till

länder i Östeuropa som inte är EU-medlemmar. Verksamheten finansieras via biståndsbudgeten. Efter att tidningen Omvärlden 2008 avslöjade att 20 procent av deras budget, 98 miljoner kronor, hade gått via skatteparadis som Brittiska Jungfruöarna och Caymanöarna, där insynen är obefintlig och alla transaktioner hålls hemliga, togs nya ägardirektiv för Swedfund fram. I direktiven säger man att Swedfund inte ska medverka i investeringar via territorier som OECD:s sammanslutning Global Forum inte har bedömt som tillräckligt transparenta i sin "Peer Review Process". Problemet är att Global Forums utvärdering inte på långa vägar räcker för att avgöra om ett territorium är ett skatteparadis som gömmer kriminalitet och bidrar till skatteflykt och korrruption. I realiteten innebär de nya ägardirektiven att Swedfund kan fortsätta att kanalisera pengar via fonder i välkända skatteparadis som Jersey, Caymanöarna och Brittiska Jungfruöarna. Andra granskningar av Swedfunds verksamhet, bl.a. av EBA från 2018, kritiserar dem för att fokusera investeringar i låginkomstländer på sektorer som inte har den största potentiella utvecklingseffekten, framför allt den finansiella sektorn. I stället bör Swedfund tydligare inrikta investeringar på fattigdomsbekämpande sektorer; EBA ger jordbrukssektorn som exempel. Dessutom är Swedfund alltjämt inte på det klara med i vilken utsträckning skatt inbetalas inom de sektorer där investeringar görs. Inbetald skatt av de företag Swedfund investerar i bör snarare göras till en central målsättning med regelbunden uppföljning, för att biståndspengar inte ska gynna en företagselit på bekostnad av befolkningar i låginkomstländer.

Norge beslutade redan för över ett decennium sedan att inga biståndssatsningar ska gå via skatteparadis. En väg att gå är att använda sig av EU:s vita/svarta lista över skatteparadis. Som en effekt av listan har flera skatteparadis "öppnat upp sig" och räknas numera inte som skatteparadis. Samtidigt finns det problem med att vissa medlemsstater som t.ex. Malta fortfarande inte har en tillräckligt välutbyggd lagstiftning.

Sverige bör införa ett förbud mot att bistånd, exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet kanaliseras via skatteparadis. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sommaren 2017 öppnade EU-kommissionen för att biståndspengar ska kunna användas till militär verksamhet. En stor majoritet av EU-parlamentarikerna röstade för att gå vidare i förhandlingen med ministerrådet. Detta innebär att det nu finns biståndspengar som används till militär verksamhet inom EU. Denna användning av biståndsmedel strider tydligt mot biståndets principer enligt Dacs kriterier och EU:s fördrag. Vänsterpartiet är mycket kritiskt till denna utveckling och menar att Sverige måste bromsa den inom EU. Även om stora behov finns av att stödja länder i frågor om säkerhet ska EU:s biståndsbudget inte finansiera militär utrustning eller åtgärder mot migration.

Sverige bör inom EU verka för att stoppa att biståndspengar ska kunna användas till militär verksamhet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regler formulerade av OECD:s biståndskommitté Dac (Dac-reglerna) styr vad som får räknas som internationellt bistånd. Dac har i dag 30 medlemmar, däribland Sverige. Reglerna är dock ett golv, inte ett tak. Enligt Dac-reglerna är det tyvärr tillåtet att använda biståndspengar för att bl.a. finansiera skuldavskrivningar, flyktingmottagande och utländska studenter vid högskolor i givarlandet. Medlemmarna i OECD förbinder sig alltså att inte vara sämre än vad Dac kräver, men det är tillåtet att vara bättre. Samtidigt ser vi hur en rad länder missbrukar möjligheten till avräkningar och låter mycket stora delar av biståndsbudgeten finansiera verksamhet som inte är att betrakta som utvecklings-samarbete.

Vänsterpartiet har vid flera tillfällen yrkat på att Sverige ska verka för att skrivningar i Dacs regelverk som tillåter att biståndspengar används för skuldavskrivningar, utländska studenter vid högskolor i givarländerna och flyktingmottagande ska strykas.

Sverige bör verka för förändringar av Dacs regelverk så att biståndet värnas och att kostnader för flyktingmottagande, skuldavskrivningar och utländska studenter inte ska kunna räknas som bistånd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.2 Öka biståndets förutsägbarhet

I en tid då behoven av bistånd är stora är det särskilt viktigt att värna effektiviteten och förutsägbarheten inom biståndspolitik. Förutsägbarheten inom biståndet har stor inverkan på effektiviteten och aktörernas förutsättningar att planera sin verksamhet och sina insatser. Förutsägbarhet inom biståndet – att partnerorganisationer kan vara säkra på när biståndsutbetalningar kommer och hur stora de kommer att vara – har länge understrukits av både partnerländer och givare. En förutsägbar finansiering är också en central del av de internationella åtaganden för bistånd som slutits i Paris, Accra, Busan och Mexico City. När den brister undergrävs både givare och partners i sina strävanden efter resultat.

Regeringen använder förutsägbarhet som ett argument för att frångå enprocentsmålet i biståndet och i stället låsa det över tre år. Men i stället för att kopplas till BNI blir nu biståndets storlek en fråga för regeringens nyckfullhet. I stället för en stabil nivå blir biståndet ett slags dragspel som olika regeringar kan sänka och minska utifrån sin inrikespolitiska agenda. Att tro att en drastisk sänkning av medlen innebär en ökad förutsägbarhet är bakvänt. Att återgå till enprocentsmålet är den i särklass viktigaste åtgärden för att öka biståndets förutsägbarhet.

Vänsterpartier har tidigare lyft frågan om förutsägbarhet i förhållande till hur växelkursfluktuationer påverkar biståndet. Tiden mellan det svenska åtagandet i svenska kronor och utbetalning i andra valutor skapar en finansiell osäkerhet. Ju längre tid och ju mer volatila valutorna är, desto större är effekten på förutsägbarheten. För ett treårigt projekt kan det handla om en osäkerhet på i genomsnitt (\pm) 27 procent. EBA har granskat växelkursfluktuationers betydelse för svenskt bistånds förutsägbarhet och även lämnat förslag till åtgärder. Bland annat skulle förutsägbar finansiering kunna ges genom att partnerorganisationer erbjuds fasta valutakurser för åtaganden i de fall organisationerna arbetar i större valutor. Ett sådant erbjudande skulle utgå från samlade valutaterminer, en befintlig tjänst från Riksgälden. Ett annat förslag är att låta Sida utnyttja sin möjlighet att använda sitt garantiinstrument för att minska riskerna för biståndsaktiviteter som genomförs i mindre valutor i utvecklingsländer. Samtliga förslag utgår från befintliga administrativa resurser.

Vänsterpartiet värnar ett förutsägbart och effektivt bistånd och anser att regeringen bör agera för att hantera de risker som beskrivs av EBA.

Regeringen bör återkomma med förslag om hur biståndets bristande förutsägbarhet till följd av växelkursfluktuationer kan motverkas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Biståndsaktörer i Sverige vittnar om att det har blivit allt svårare att genom det etablerade svenska banksystemet vidareförmedla pengar till många av de länder där svenska biståndsinsatser är tänkta att genomföras. Problemet har eskalerat, och de flesta

banker genomför inte längre utlandsbetalningar till det som de kallar för högriskländer. Även EBA har lyft detta som ett problem. Sidas riktlinjer anger att organisationer som finansieras genom Sida i största möjliga mån ska använda det internationella bank-systemet för att minska risken för penningtvätt och terrorfinansiering. När det blir allt svårare att använda det system som Sida förespråkar riskeras den verksamhet som bedrivs inom svenskt bistånd. Utan möjlighet till utlandsbetalningar blir det svårt, för att inte säga omöjligt, att bedriva verksamhet, något som direkt slår hårdast mot de mest utsatta i de länder där flest svenska biståndsinsatser genomförs. Problemet riskerar också i förlängningen att minska antalet biståndsaktörer i Sverige, och därmed blir det svårt att nå målen för svensk biståndspolitik.

Regeringen bör återkomma med förslag om hur banker kan säkerställa transaktioner genom biståndsaktörer för att utföra biståndsinsatser i s.k. högriskländer. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.3 Civilsamhällets och folkrörelsernas roll i utvecklingspolitiken

Folkrörelser och frivilligorganisationer i Sverige har spelat och spelar en viktig roll inom utvecklingspolitiken. En framgångsrik svensk utvecklingspolitik förutsätter att vi arbetar via de multilaterala organisationerna, med bilateralt samarbete och genom civilsamhället och folkrörelserna. Tack vare alla de svenskar som ideellt har engagerat sig i solidaritets- och biståndsarbetet har svensk utvecklingspolitik dessutom fått en tydligare folklig förankring och tillförts viktiga perspektiv. Det är viktigt att inte gå miste om detta, då folkrörelsernas intresse för specifika frågor ger värdefull kunskap och knyter an med andra liknande rörelser runt om i världen. Denna typ av solidarisk globalisering ska vi värna. Biståndsorganisationer, kvinnorörelser, hbtqi-rörelser, fackliga organisationer, demokratiska politiska partier och religiösa samfund bidrar med kunskap och påverkansarbete och knyter samman världen i specifika frågor.

I regeringens budget för 2022/23 kan man läsa skrivningar om hur civilsamhällets organisationer ska få en större roll. Strax efter att budgetpropositionen presenterades kom regeringen med sitt regleringsbrev till Sida. Där slås tvärtom fast att samtliga anslag till civilsamhället minskar, i vissa fall dramatiskt. Konsekvenserna blir förödande, inte bara för svenska biståndsorganisationers verksamhet utan för miljontals människor världen över som är i stort behov av svenskt bistånd.

7.3.1 Informationsstödet

Förutom att medlen för bistånd minskar drar regeringen drastiskt ned på informationsstödet. I praktiken innebär det en direkt avveckling av en lång rad informationskanaler, vilket i sin tur minskar transparensen och kvaliteten i svenskt bistånd. I och med ett minskat informationsstöd blir även möjligheten att granska vad svenska biståndspengar används till mindre. Möjligheterna till en bred och folklig debatt om biståndet kringskärs. Det är också någonting som OECD tar upp i sin utvärdering (OECD, Sweden's Mid-term Review, 16-17 March 2023, Stockholm).

Budgeten minskade förra året från 155 till 20 miljoner kronor. Det innebär att de tidningar och organisationer som fick stöd för global journalistik och information under förra året under 2023 enbart fått medel i syfte att avsluta sina projekt. Som exempel på vad pengarna användes till under 2022 kan nämnas tidningen Sveriges Naturs granskning av hur fackliga företrädare mördas i svenska Vattenfalls jakt på billigt kol från Colombia

eller tidningen Arbetets avslöjande om att AP-fonderna köper statsobligationer i diktaturer och bevakningen av Rysslands invasion av Ukraina. Stödet bidrar också till att t.ex. kvinnorrättsaktivister från Sydamerika kan resa till Europa och samtala med bl.a. svenska makthavare.

Ett svenskt bistånd av hög kvalitet förutsätter en svensk biståndsdebatt av hög kvalitet. Vi behöver ta till vara den enorma kompetens och erfarenhet som finns i folkrörelserna, både när det kommer till utformningen av biståndet och i den breda utvecklingsdebatten.

I en undersökning från branchorganisationen Giva om privatpersoners inställning till att skänka pengar framkommer det att givarna anser det oerhört viktigt med kunskap om hur bidragen kommer till användning.

Regeringens beslut att helt slå undan benen för civilsamhällets informationsverksamhet kommer att minska kunskaperna om svenskt bistånd och riskerar att i förlängningen bidra till ett minskat stöd för internationellt bistånd. Att dessutom göra det i samband med en omfattande omläggning av svenskt bistånd är ett uppenbart demokratiskt problem.

Regeringen bör återställa informationsstödet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.3.2 Forskningsarbeten

Regeringen gör också kraftiga nedskärningar i anslagen för forskningssamarbete och program för stöd till svenska studenters möjlighet till studier och examensarbeten i utvecklingsländer har upphört. Det innebär ett slag mot kunskapsutvecklingen både i fattigare länder och hemma i Sverige. Avgörande globala frågor om hur vi löser t.ex. livsmedelssäkerhet, hälsa, biologisk mångfald och klimatkrisen behöver lösas tillsammans. Det blir betydligt svårare med regeringens drastiska nedskärning. Sedan regeringen tillträdde har anslaget för forskningssamarbete via Sida mer än halverats. Forskningsbiståndet från Sverige har möjliggjort en kunskapsutveckling i länder som annars inte hade haft resurser att bygga en sådan kapacitet. Regeringens beslut går inte att tolka på något annat sätt än att man uppfattar forskning och högre utbildning som onödigt. Det är en djupt beklaglig inställning.

Regeringen bör återställa forskningsbiståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.4 Privatsektorbistånd

Regeringen är tydlig med att man vill stärka den privata sektorns roll i utvecklingsarbetet. Vänsterpartiet ifrågasätter den prioriteringen, delvis p.g.a. bristerna i uppföljning och redovisning avseende privatsektorbiståndet. För att biståndet på ett effektivt sätt ska bidra till utveckling anser Vänsterpartiet att alla utvecklingsinsatser, inklusive de som utförs av den privata sektorn, som grundregel ska omfattas av samma regler för uppföljning och mätas mot samma rapporteringsindikatorer.

Regeringen bör säkerställa att alla aktörer som arbetar med bistånd och utvecklingsarbetet, inklusive de inom den privata sektorn, ska följa Sveriges politik för global utveckling samt den svenska politikens utvecklingsmål inom ramen för Sveriges arbete med Agenda 2030. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Inom Dac har det de senaste åren skett en vidgad definition av privatsektorbiståndet. Civilsamhället har varnat för att detta i förlängningen riskerar att urholka biståndet och omdirigera pengarna från fattigdomsbekämpning och hållbarhetsutveckling till kommersiella intressen. Det är samma väg som den svenska regeringen nu går. Vänsterpartiet delar den oron och menar att en för bred definition av privatsektorbiståndet riskerar att leda till att biståndet i större utsträckning finansierar företag i givarländer i stället för biståndets verkliga målgrupper. En viktig princip att värna när det gäller privatsektorbistånd är den om additionell effekt, som säger att bistånd endast ska ges via privat sektor om det finansierar satsningar som annars inte hade skett. En annan risk med privatsektorbistånd är att det leder till en ökad andel bundet bistånd, som binds till köp av varor och tjänster från företag i givarländerna. Sverige bör därför driva på för en återgång till ett mer restriktivt regelverk.

Regeringen bör verka för att Dac återgår till ett mer restriktivt regelverk vad gäller privatsektorbiståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.5 Stöd till partianknutna organisationer (PAO)

Sida ger stöd till de riksdagspartier som har bildat en partianknuten organisation i syfte att bedriva utvecklingssamarbete i andra länder. Målet är att bl.a. bidra till demokratiska, inkluderande och välfungerande politiska organisationer och ökad representation, delaktighet och inflytande. Som underlag ligger Sidas Strategi för särskilt demokratistöd genom svenska partianknutna organisationer 2023-2027.

Vänsterpartiet är delvis kritiskt till att partianknutna organisationer ska administrera biståndspengar. Vi kan dock se att stödet till de partianknutna organisationerna fyller en roll som annat bistånd har svårt att göra. Ett sådant system kräver dock största möjliga transparens och kvalitet i utförandet. I den politiska debatten hörs ibland röster för att stödet ska göras om och baseras på riksdagsmandat och att styrningen ska ske från Utrikesdepartementet. Vänsterpartiet menar att stödet till partianknutna organisationer ska baseras på innehåll och kvalitet, inte tillfälliga riksdagsmandat. Därför är det också Sida som har bäst förutsättningar att hantera stödet.

7.6 Transparens

En hög transparens är helt avgörande för förtroendet för biståndet. Regeringens hantering av den kommande reformagendan liksom att man i praktiken helt stryper informationsstödet visar tydligt att man inte är intresserad av en bred och folklig debatt om biståndet.

Urholkningen av den svenska biståndsbudgeten i kombination med en ytterst begränsad granskning av hur dessa kostnader leder till utvecklingsresultat motsäger de höga kraven på resultatstyrning och transparens i biståndet.

Sommaren 2011 lanserade den dåvarande regeringen plattformen Openaid, vars syfte är att offentliggöra strategier, utvärderingar, kostnader etc. för biståndet. Initiativet var lovvärt och har resulterat i en viss ökad insyn. Medborgarna har självklart rätt att få veta att statsbudgeten används på ett bra sätt och att insatserna kan utvärderas utifrån biståndets mål. Det gäller i givarländerna såväl som i mottagarländerna.

Tolv år efter lanseringen av Openaid kan vi konstatera att det finns vissa brister i den transparens som plattformen erbjuder; inte minst varierar transparensen kraftigt mellan olika poster. När det gäller avräkningarna, exempelvis för kostnader för flykting-

mottagande och stipendier till utländska studenter i Sverige, är informationen nästan obefintlig. Generellt saknas tillräcklig information kring de insatser som inte handläggs av Sida eller UD. Även när det gäller de aktiviteter som handläggs från Sida på utlandsmyndigheterna är informationen och transparensen väldigt begränsad.

Regeringen bör stärka transparensen inom biståndet inom de områden där det i dag finns brister. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.7 Det multilaterala biståndet

Sverige är en stor givare av multilateralt bistånd. Ungefär hälften av Sveriges bistånd går till multilaterala organisationer. Sverige är den största givaren till flera av FN:s utvecklingsfonder och program. Bland de FN-organ som får mest svenskt bistånd finns UNDP, Unicef och UNHCR. Det finns en lång historia av starka relationer mellan Sverige och FN med dess institutioner samt en hög tilltro till deras förmåga att bedriva utvecklingsarbete.

Det multilaterala samarbetet och biståndet utmanas av nationalistiska och reaktionära strömningar runt om i världen. Att Sverige nu går samma väg och minskar kärnstödet sänder dåliga signaler till andra länder.

Det multilaterala biståndet är beroende av medlemsstaternas bidrag. Under senare år har flera fonder och program fått mindre pengar till kärnverksamheten då medlemsländerna i stället tenderat att öronmärka bidrag till utvalda projekt eller länder där givaren har nationella intressen. Det försvårar FN:s långsiktiga insatser för social och ekonomisk utveckling. Under 2010 hade UNDP exempelvis knappt 1 miljard USD till sin kärnverksamhet. Motsvarande siffra 2020 var 696 miljoner USD, samtidigt som det öronmärkta och riktade stödet hade ökat från drygt 4 miljarder till nästan 5 miljarder USD. Sammantaget utgör öronmärkt stöd i dag 87 procent av UNDP:s finansiering. Trenden att villkora stödet till FN genom öronmärkta projekt behöver vändas. Kärnstödet behövs för att det multilaterala biståndet ska kunna bedrivas långsiktigt och effektivt men också mer flexibelt. Kärnstöd är dessutom mer demokratiskt då organens beslutsfattande församlingar styr över budgetar i stället för de länder som betalar mest.

Finansieringen av FN:s verksamhet bör reformeras för att gynna kärnstödet. Sverige har som ett av få länder fortsatt att ge ett betydande kärnstöd till flera av de multilaterala biståndsgivarna och lyfts ofta fram som en positiv förebild för finansiering av FN-organen.

Sverige bör verka för att fler länder ökar sitt kärnstöd till det multilaterala biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Nooshi Dadgostar (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Isabell Mixter (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Ida Gabrielsson (V)

Tony Haddou (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

